An Scoil

Coláiste na h-Iolsgoile, Dallin

3ad Sraith. Leab. 1. Uimh. 9. Márta, 1931. Dá Pighinn a Luach.

Cúrsaí an tSaoghail

Teanga naRíoghachta

An Céim Síos.

Daoine foghlumtha a bhí i mhuintir na hÉireann fa dheireadh aimsir, ar aon bealach le n-a gcur i gcomórtas le n-a gcomhfharanna ir na tíortha eile. Nuair a bhí fhad ortha tamall den tsaoghal, bhíodar i dtosach ar gach náisiún le foghlaim. Dhanadh comhéadach, caomhantach a bhí ionntu i an teanga i na béasa a bhí a' ghrithe leo choinnighéadar gan mórán athruighthe ó shíne go síne iad.

Níor chuireadar aon athrú ar an teangaidh ach an t-athrú a d'fhág le n-a nádhúr i le n-a mianach féin, leis na cianta caithbheatha roimhe sin. Tá sin go roilléis le feiceál ag an té a sgrúdhóchas an sgéal.

Bhí aithnóir a' baint le n-a dteangaidh chomh maith le foghlaim. Bhí cuid den aithnóir i cuid den fhóghlaim a' dhul do léigh, do réir mar bhí céim síos na nGaedheal a' dhul 'un cinn. Tá sé sin le léigheadh ar na seanleabhra ó chéad bliadhain go céad bliadhain. Ach chuir éirghe na mbárd bhail ar an nGaedhilge an fhad ir bhíodar féin i dtreise go dtí bhfuaid Chionn tSáile i ó leithchéad go dtí céad bliadhain ina diaidh. Ba "bean iar n-aithéirghe Éire" fa scuighmhad céad déag i leis an slacht a chur na bárd i a sgoltacha ar a dteangaidh i fuighle a nduanta mithfeadh a gcainnt ó Dhún Daoi go dtí tuaisceart na hAlban.

Anois.

An mhuintir a chuir rómpa fa raoghal deireadh bail a chur ar an teangaidh i í a chur dá labhairt arís ar fhud Éireann ó mhuigh go tráigh, ní hé a bhí uatha i ní hé atá ó dhuine ar bith a bhfuil thuigint ann ná bheithéamhnar aige fa sgéal mangbhae chuile Ghaedhilge a bheith i dtreise mar bhíor go théan indiu ag fhaghaltar ir eile.

Bhíodh caint ag daoine ar theangaidh na hríoghachta ach ní abhródh aon ní ná ró-fhlaith dá fhaidh amhain i nÉirinn gurb í sin a Ghaedhilge. Ní abhródh bacach Gaedhealach féin dá fhaidh ann céad bliadhain nó dá n-abhrainn leithchéad bliadhain ó fhoin ann gur teanga ghéanamhail go leor aige féin í. Ní dhéanfadh bean bhocht an éirghe ach gáirí i n-áit ar bith a bhfuil Gaedhilge fhathamhail fágtha dá gcluineadh sí "Maicirréal" dá thabhairt ar ronnach. Nil annsin ach rompla ar na céadtha den Ghaedhilge nua-aoraigh seo. Bhead sé ionann 'r chomh maith an teanga Bhéarla a alfadh irteach i n-aon rmailc amháin le cuid dena focla bhíor innti a ghlacadh mar Ghaedhilge. Mairfidh go bhfuil an Ghaedhilge nua seo ina mughadh-maghadh ar fhud na tíre dhéanfadh an cinéal sin dochair mór don teangaidh. Ní mear a thairneochar sí ar an teangaidh go dtagha malairt chórtair uirthi.

Slacht a Chur an gCainnt.

Ir cinnte mar linn teangaidh a thabhairt d'Éirinn go gcaithfeamaid fhud éigin a thabhairt do phobal Pháidhraig a mbeidh mear acu air. Ní hé atá uainn a chur ar dhun mar theangaidh bearlagar a chéadar nó a ughdóchar duine nó daoine a tóigeadh i bhfad ó Ghaedhilge i ó Ghaedhealachar i a bhéar a' rgreamhaireacht chupla focal den chaint i bparáirte iarrgcúl éigin den tír gan fhior-eolur acu ar chaint na nGaedhilgeoirí ir gan tuirgint ná fhan acu ar an trean-litrídheacht ná ar fhaoitheamhlacht na nGaedheal. Dá fhada ó Ghaedhilge i ó eolur cuid de na daoine rin ní laghdaigheann rin ar a dtrullúr ná ar a dtréipléir maidir le Gaedhilge a ughdú.

Ní mór don té a chuireas roimhe rnar a chur ar an gcaint eolur na teangan a bheith aige ón bhréimh go dtí an barr i go dtí an bláth. Mar linn an Ghaedhilge a chur ar dhun théanamaid go maith i go hlachtmhar é, i n-ainm Dé. Má tá muintir na tíre a' dhul fá chortar le Gaedhilge a bheith acu tugamaid luach a gcuid airgid go geanamhail dóibh.

Sgáineadh na Gaedhilge.

Tá'n Riaghaltas ina fhaghaltas or cionn na tíre uilig nó ar an méid di atá fa Saor-rtát. Ní fhaghaltar cúige ná ceanntair atá ann ach fhaghaltar don tír. Tá ré ina fhaghaltas ar chuile cúige atá faoi. Tá muintir gach cúige páirteach ann. Tá fiad ag íoc cánach i díora teaghlaig i ar an adhbar sin ní caint chúige ba chóir a chur ar dhun dóibh ach Gaedhilge ughdhárach na hÉireann ar fad. Nil aon ughdhará ag aon fhaghaltas a mhalairt a théanamh. Níor iarr fiad é i níor tugadh dóibh é. Sílfeadh duine mar tá an sgéal fá láthair nach bhfuil Gaedhealtacht ar bith ná Gaedhilgeoirí i gConnacha ná i gCúige Uladh ir nár sgríobhadh leabhar ná laoidh ariamh ir na cúigí sin.

Tá ar an fhaghaltas seo i ar chuile fhaghaltas eile comhchrom na Féinne a thabhairt da gach cúige i go mórmhór don leagan Gaedhilge ir fearr. Tá orthu an leagan ughdhárach a tháinig anuas go dtí n-ar lá féin, nó geall leis, a choinneal ar dhun. Go ndéana fiad sin ní beidh aon mhear ar an nGaedhilge ná ar an fhud atá fiad a fháidh fúithi. Leis an gcomhchrom sin a thabhairt caithfe fiad daoine ughdhárach a thabhairt le chéile—an méid céadna ar gach cúige a bhfuil Gaedhealtacht dúthchair ann—leis an leagan litearóda a fhocrú. Tiubhra sin na canamhna le chéile i n-aon Ghaedhilge amháin mar bhíodar. Caithfear é théanamh luach nó mall. Dá luaithe ir eadh ir fearr.

Iarracht.

Nuair atámaid a' thácht ar an nGaedhilge nua-aoraigh seo, ir cóir dúinn a fháidh nach é Roinn an Oideachais ná a raochas ar fon na teangan atá i gceirt againn. Ní hiad a thuillear sin. Tá fiad-ran ar a mbealach féin ag iarrfaidh "fhior bhfear" a thabhairt do chuile cúige ach ní go maith a thaithnigear sé linn an fhiocht a bhfuil fiad dá théanamh. Tugann fiad leo a lán leaganacha ar na cúigí a bhfuil a bheag ná a mhór den chanamhnachar a' baint leo leis an gcomhchrom a théanamh ruar. Féachann fiad le na théanamh le "cor i n-aghaidh an choir i cam i n-aghaidh an chaim." Ní hé sin ba choir ach ceart i n-aghaidh an chéirt i ughdhará na litrídheacha a bheith ann leis an iomlán a fhadhmad un a chéile i leis an gcomhchrom a chur ar fháthail.

Mar tá fáidhte ceana, nil call dúinn a dhul i bhfad a' tóirighéacht ughdair nó ughdhárair mar bhí fiad ar aon ann gur thoraigh daoine fa raoghal deireadh a'

rsríob Gaeḋilge ir gan eolur acu ar an gcaint liteaṙḋa ir gur ḋoraiġ tuilleaṁ ir gan eolur acu ar ċaint na nGaeḋilgeoirí ⁊ tuilleaṁ móṙ eile ⁊ iad i n-aineolur ar an ḋá ċuid, mar ir ṁinic a ṫáṙla.

Maidir leir an ṙud atá i gceirt annṙeo ṫugamar míniú ar ṙoinnt ṁaiṫ ṗoinntí i Stoc an Ṁeiṫeaṁ ⁊ tiuḃṙamaid tuilleaṁ amaċ annṙeo, fá n-ar mbeiṫ ṙlán.

An Gaeḋilge ar an Teallaċ.

Ṫugamar ar dtuairim ṙa bṙáiṙéar ṙeo i mí an Ṁeiṫiṁ ṙeo caiṫte ar ṁúnaḋ na Gaeḋilge ⁊ ar an mbeagán tairḃe a ṫáġar go minic ḋá báṙṙ. Ḃí cur ṙíor ṙa Stoc céadna ar an mbealaċ ir ḟeaṙṙ leir an ṙgéal a leiġear. Sin é an ṙud a ḃí le taḃairt fá deaṙa maidir leir an eolur atá ag garúir ṙgoile ar an teangaiḋ .i. naċ ḃṙuil Gaeḋilge ar biṫ a mb'ḟiú caintiú uirṫi i n-aon áit naċ ḃṙuil ṙí ḋá laḃairt ar an teallaċ. Sin é túr ⁊ deireaḋ an ṙgéil maidir le laḃairt na Gaeḋilge ⁊ le n-a buanú mar ṫeangaiḋ ḋúṫċair .i.

Í ḃeiṫ ḋá laḃairt ar an teallaċ.

Aċ ḋá mbeaḋ ċuile ḋuine i nÉirinn, nó an leaṫ ir mó acu a' laḃairt Gaeḋilge níor ṁór an Gaeḋilge a ḃeiṫ ḋá múnaḋ ṙa ṙgoil, ḋíṙeaċ mar ḋéantar an teanga ḋúṫċair a ṁúnaḋ agur a ċearcú ṙa ċuile ṫír ⁊ ṙa ċuile ṙéigiún. Cainteoirí ḋúṫċair a ḃíor a múnaḋ a dteangan féin ir na tíorṫa rin. Aċ mar tá an ṙgéal i nÉirinn tá aḋḃar ar leiṫ leir na múinteoirí a ḃeiṫ i na gcainteoirí ḋúṫċair. Dá mb'ḟéidir a ḋéanaṁ ⁊ ċoṁ luaṫ i leabaiḋ a ċéile ⁊ ir ḟéidir a ḋéanaṁ níor ċóir aon ṁúinteoir a ḃeiṫ a' múnaḋ Gaeḋilge ṙa mbun-ṙgoil aċ cainteoir ḋúṫċair.

Sgoláireaċta.

Duḃraḋ ṙa bṙáiṙéar ṙeo ċeana ⁊ tá ré fór le ṙáḋ naċ ḃṙuil aon dream i nÉirinn ir tréine atá a' fáġáil na hÉireann ⁊ a' dul ṫar ṙáile ná na Gaeḋilgeoirí. Sin é an fáṫ atá leir rin .i. níl aon oileaṁaint ná tóġáil orṫu le raoṫar foġainteaċ ná raṫaṁail a ḋéanaṁ ṙa tír le go mb'ḟiú don tír a gcoinneál ṙa mbaile. Ar ḃealaċ eile, tá uireaṙḃaiḋ a gcuid Gaeḋilge a' ḟeaṙaḋ go géar ar an tír.

Oireann an dá nór dá ċéile ⁊ ní deacair an leiġear a ċur ar fáġail. Sé leiġearḟaḋ cuid ṁór den doċar maidir leir an teangaiḋ .i. ṙgoláireaċta ⁊ ṙiar maiṫ acu a ċur ar bun le oideaċar a ṫaḃairt don ċuid ir meaḃraiġe de na ṙtócaiġ ⁊ de na gearṙċaileaḋ dá ḃṙuil na nGaeḋealtaċt ⁊ a raċaḋ ṫar ṙáile ar a ṁalairt. D'oirṙeaḋ na Gaeḋilgeoirí ar fad a ċoinneál ṙa mbaile, dá mb'ḟéidir é ⁊ ir dóċa gur ḟéidir caoi a fáġail le n-a ḋéanaṁ. Annrin, i leabaiḋ a ċéile, beaḋ múinteoirí le haġaiḋ ċuile ċeirde ⁊ dáin. Déanṙaidír téagar ṙa tír ⁊ ṫóiġṙidír clann Gaeḋealaċ. Tá daoine ċoṁ meaḃraċ ṙa nGaeḋealtaċt ir tá i n-aon ċuid d'Éirinn. Níl uaṫu aċ an deir.

Rann a' Ṁadaiḋ

(Ar Leanaṁaint.)

Ṡeas mise an teaċ uirṫi
Go maidin gan aon ḃuiḋeaċas,
Ní ḃṙuair mé pluid ná leabaiḋ ann
Ir ní ḟacas gṙeim ḋen ḃiaḋ ann.

D'ionnṙaiġ mé go ṙáṙ-ṁoċ
Go Siḋe Áṙd, 'un Aille Iarṫaiġe
Ir é ċonnaic mé mo ġaḋar ag tiġeaċt 'ugam
Agur an ṙiaḋ leir.

Da luaiṫe é ná eaċṙaiḋe cóirṫe
Ag dul bóiṫṙe Sur Niall,
A ḟaṁail ní raiḃ i gCṙíċ Fódla
Ó cuireaḋ an ċoṙóin ar Rí Liam.

Anuas Baile Uí Ḟiaċáin,
Sé d'aiṫin mé, ḃí a dtṙiall,
Agur mise ag tiġeaċt an bogaċ,
Ag ṙodarṙnaiġ na ndiaiḋ.

Baḋ é rin Dia Máirt,
Agur ḃí móṙán ḟaoi ḋearṁad,
D'ainḋeoin a gcuid gáṙdaí,
D'imṫiġ ré 'na ṙeaċ' oṙṫa.

Le ḟánaiḋ Sean-ḃaile Aoḋ'
Agur na mílte ḟeaṙ ag ṙeaṫa air.

D'ionnṙaiġ ré den ṙéim rin
Sléibṫe Leitir Maċaire
Siar Coir' an Ṁionlaiġ
Go díṙeaċ an aiṫgiorṙa.

Rug mo ġaḋar uaṙal ar ċluair air,
Nuair a ṙṙeag mé é,
Ir gur ṫíor i Sṙaṫ an Ċóṁṙaic,
Tráṫnóna gur ṁarḃuiġ ré é.

Nuair a ḟuair mé ḟúm ar láṙ é
Ṡeas mé ruar ag bṙeaṫnú air,
Ṫáinic Doimnic Ó Mearlaiġ
Go bṙaġaḋ ṙeirean ceaṫraṁa de.

D'ḟṙeagair mé agur duḃairt mé leir
Naċ dtiuḃṙainn don tragairt é.
Tomár 'ac Lóbuir
Déarḟainn ceaṫraṁa ḋó 'gur ḟáilte.

Aċ ḟaitċíor ṙo-ṁór orm ṙoiṁ ṙtócaí Ror Gailliṁe
Dá gcartaoi i bPoll an Ḟóid Liom iad
Go mbuailfeaḋ riad le bata mé
Ir go dtiuḃraḋ riad an ḟeoil uaim
Le fóṙṙa 'un Rairéadaí.

Séard duḃairt an ċailleaċ ḃearnaċ
Gan ḟiacal 'na carḃad,
Raċainn ċun an ḟéarta
Dá mba dán domṙa an ṙṙacaḋ ḟáġail.

Déanṙainn anḃruiṫ an-ṁéiṫ
Mar léiġear ar an gcaraċtaiġ,
Ac ḟaṙaoir! ní raiḃ ré i ndán dom
Cuid Ṁártain Uí Ċeallaiġ ḟáġail.

Máṙtan Ó Ceallaiġ; ḃéarṙa mise ḋó-ṙan
Spólla a mbéiḋ taiṙḃe ann,
Déarḟad díora den duḃ-liaṫ ḋó
Agur ṙciall de na hearnaċa.
Agur cṙoċaḋ ré 'na ṙtáll iad,
Dia Máirt ar an maṙgaḋ.

Nuair a ṙgar mé amaċ a ċṙaiceann
Ḃí annṙin acṙa den tóṁar Gaeḋalaċ
Ṫug mé ḋo Ṡeán na n-eangaċ é
Ir déanaḋ ré a ṫoil féin de.

An dá aḋairc a ḃí air,
D'ḟuide iad ná cṙann ḟearṙóg,
Agur féaċ! naċ dear an treóide é,
Ir a ṫóġáil i nGleann Láṙa.

Anoir caiṫṙe mé ḟear pinn a ḟáġail
A mbéiḋ aige intleaċt agur fóġlaim
A ċoinneoċar domṙa cunntar
Ar ṁeáḋċain na ḟeóla.

Níl annṙeo uiliġ aċ mo ṁuinntir
Ir tá ċuile ḟear ag rúil le rṙólla
Ir dar liom-ṙa, ir ġearṙ a raċar ré
Má ṙoinnteas mar ir cóir é.

Pádṙaiġ Mac an Leáġa a ċum. Ḃí ré 'na ċóṁnaiḋe i Ror Gailliṁe i n-aice le céad bliaḋain ó ṙoin. Tá Fóḋ Pádṙaiġ a Leáġa le ḟeiceál ran áit go fóill.

An Dáréas Cailleać

Uair amáin bí dáréas cailleać ann. Díodar 'na gcomhnuide i n-aon teach.

Bí go maith. Bí sláimín beag airdair aca. Cuireadar i bpúirt agus a bpáirt é, agus nuair a bí sé in' am a bainte, baineadar i bpúirt agus i bpáirt é. D'imthigh leó annsin go dtí tigearna talmhana a bí san áit go féachaint cé an cóir roinnt a tiúbhrad siad air.

Nuair a chonaic an tigearna a' tigeacht iad fá dheifir agus forú orra ní raibh fios aige cé an fáth a bí leis.

"Réitheach, réitheach," arsa an tigearna.

"Ní thráth réitheach dúinn é," ar siadsan.

"Céard tá orraibh?" arsa an tigearna.

"Tá an donar mór," ar siadsan.

"Tuille géar chubaithe chugaibh," arsa an tigearna.

"Míle chéana áméan," ar siadsan.

Annsin thoraigeadar ag innreacht don tigearna gur sláimín airdair a bí aca agus gur chuireadar i bpúirt agus i bpáirt é agus gur baineadar i bpúirt agus i bpáirt é agus gur thámigeadar go n-innrigeadh sé dóibh cé an chóir roinnt a tiúbhradh siad air

Thug sé dóibh abaile," adeir an tigearna, "agus roinnigidh na punann ir na punann é."

Siúd ar siubhal abaile iad nó gur roinneadar 'na punann agus 'na punann é. Ach nuair a bí sé roinnte 'na punann agus ina punann, ná raibh seo na siúd leis mar a raibh punann chorr (nó chabar) ann. Siúd ar siubhal arís iad go dtí an tigearna. "Réitheach, réitheach," adeir a' tigearna nuair a chonaic sé a' tigeacht fá dheifir iad.

"Ní thráth réitheach dúinn é anois," ar siadsan.

"Céard tá anois orraibh," adeir a' tigearna.

"Tá an donar mór," ar siadsan.

"Tuille géar-chubaithe chugaibh," adeir a' tigearna.

"Míle chéana áméan," ar siadsan. "Sláimín beag airdair a bí againn," ar siadsan, "agus chuireamar i bpúirt ar i bpáirt é. Baineamar i bpúirt agus i bpáirt é, agus cheanglaigeamar i bpúirt agus i bpáirt é. Annsin roinneamar ina punann ir na punann é agus bí punann chorr ann.

"Téigidh abaile," adeir an tigearna, "agus roinnigidh na beart agus na beart é."

Siúd ar siúbal abaile iad agus roinneadar i na beart ir 'na beart an t-airdair agus ná raibh an t-áth arís air mar a raibh beart corr ann. Siúd ar siubhal iad go dtí an tigearna.

"Réitheach, réitheach," adeir an tigearna.

"Ó ní an réitheach dúinn é, anois," ar siad san.

"Céard tá anois orraibh," adeir a' tigearna. "Tá an donar mór," ar siadsan.

"Tuille géar-chubaithe chugaibh," adeir an tigearna. "Míle chéana áméan," ar siad san "Sláimín beag airdair a bí againn ar siadsan. Chuireamar ir baineamar agus cheanglaigeamar i bpúirt ar i bpáirt é. Roinneamar na punann a'r na punann é ir bí punann chorr ann. Annsin roinneamar na beart ir na beart é agus bí beart corr ann."

"Thug sé dóibh abaile," adeir a' tigearna," agus roinnigidh na dornán ir na dornán é."

Ar go bráthach abaile leis an méid sin cailleach nó gur roinneadar an t-airdair na dornán ar na dornán agus ná raibh seo ná siúd leis mar a raibh dornán corr ann. Siúd ar siubhal arís iad go dtí an tigearna. Nuair a chonaic an tigearna an méid sin cailleach a tigeacht le séar a'r le forú, d'fhagair sé orra foighid a beith aca. "Ní thráth foighid dúinn é, anois," ar siadsan.

"Céard tá anois orraibh," adeir a' tigearna.

"Tá an donar mór," ar siadsan.

"Tuille géar chubaithe chugaibh," adeir a' tigearna.

"Míle chéana áméan," ar siadsan. "Sláimín airdair a bí againn agus chuireamar, baineamar ir cheanglaigeamar i bpúirt ar i bpáirt é. Roinneamar ina punann 'r ina punann é agus bí punann chorr ann. Roinneamar ina beart ir 'na beart é agus bí beart corr ann. Roinneamar 'na dornán ir 'na dornán é agus bí dornán corr ann."

"Thug sé dóibh abaile," adeir a' tigearna, "agus roinnigidh na déar ir 'na déar é."

Siúd ar siubhal abaile iad agus thoraigh a' roinnt an airdair gur roinneadar na déar, ir na déar é, agus ná raibh seo ná siúd leis mar a raibh déar chorr ann. Ar go bráthach ar'r leis go dtí an tigearna.

"Réitheach, réitheach," adeir a' tigearna nuair a chonaic sé a' tigeacht le forú ir le deifir iad.

"Ní thráth réitheach dúinn é, anois," ar siad san.

"Céard tá anois orraibh," adeir a' tigearna. "Tá an donar mór," ar siadsan.

"Tuille tubaithe chugaibh," adeir an tigearna.

"Míle chéana áméan," ar siadsan. "Sláimín beag airdair a bí againn a chuireamar agus baineamar agus cheanglaigeamar i bpúirt ir i bpáirt, roinneamar na punann ar na punann é agus bí punann chorr ann. Roinneamar na beart agus na beart é agus bí beart corr ann. Roinneamar 'na dornán ar 'na dornán é agus bí dornán corr ann. Annsin roinneamar na déar agus na déar é agus bí déar chorr ann.

"Thug sé dóibh abaile," adeir a tigearna, "agus roinnigidh na gráinne ar na gráinne é."

Ar go bráthach abaile leó no gur roinneadar an méid sin 'na gráinne ir 'na gráinne ir ná raibh an réan air mar a raibh gráinne corr ann. Siúd ar siúbal arís iad go dtí an tigearna. "Réitheach, réitheach," adeir a' tigearna. "Ní ám réitheach dúinn é, anois," ar siadsan.

"Céard tá anois orraibh," adeir a tigearna.

"Tá an donar mór" ar siadsan.

"Tuille géar chubaithe chugaibh," adeir a' tigearna.

"Míle chéana áméan" ar siadsan.

Thoraigh orra ag innreacht don tigearna gur sláimín beag airdair a bí aca ir gur chuireadar i bpúirt ir a bpáirt é ar gur baineadar i bpúirt ir i bpáirt é gur cheanglaigeadar i bpúirt ar i bpáirt é. Annsin ar siadsan roinneamar na punann ir na punann é agus bí punann chorr ann ann. Roinneamar na beart ir na beart annsin é agus bí beart corr ann. Annsin roinneamar na dornán agus na dornán é agus bí dornán corr ann, agus na déar agus na déar agus bí déar chorr ann, agus ar deireadh uilig roinneamar na gráinne ir na gráinne é agus bí gráinne corr ann, agus céard a déanfar muid leis?"

"Téigidh abaile," adeir a tigearna, "agus caithfidh an gráinne corr amach sa loch agus cébi cé agaibh ir túirse a béar amuigh indiaidh an gráinne bíodh sé aige. Siúd ar siúbal abaile iad nó gur chaith siad an gráinne corr amach sa loch, agus amach le chuile duine aca ach aon bean amháin. Bí 'chaoin nduine aca a' ceapadh gur aici féin a beadh an gráinne corr i dteannta a cion den airdair. Ach bud é an chaoi a raibh an rséal aca iad a beith báidhte uilig ach an bean a d'fhan iftigh agus fhí an t-airdair uilig di féin aici agus nár mhaith an athaidh uirthi é.

Ag Seán Ó Flaithbeartha san Airdd a chuala mé é.

P. Ó DIREÁIN.

AN MHAITH LEAT £5,000,000 A CHOINNEAL IN EIRINN.

Beidh Gaedhil na hÉireann an carn mór sin airgidh gach bliain do Shéan Buidhe i ngeall ar airgead Urradhais, ar Lorcadh, ar Tionóirc agus ar Saoghal Daoine, agus cailliúnt cearc d'Éirinn ireadh £80 ar gach £100 de sin.

AN GAEDHEAL-CHOMHLUCHT TAIGHDE UM URRADHAS NAISIUNTA, TEORANTA

(The Irish National Assurance Co., L td.)

ARDOIFIG—30 FAITHCHE AN CHOLAISTE, ATH CLIATH.

Rírí Niál

[Leanfar don sgéal seo arís tar éis a beit leigte ar le tamall maith. Ná déantar dearmad gur b'é an Héidinn Mór a bfuil tráchtaithe ar sa Scaidiúil seo Gunnar—atá ag leigean air féin gur b'é Héidinn Mór é, ar chomairle Niál.]

CAIB. XXIII.

Dá oiúche n-a dhiaidh sin d'fhág Gunnar an baile, agus beirt fear eile i n-éanfhacht leis. Sluaiseadar leo ar a gcuid capall gus fhoichéadar Druim na Coille Guirme. Caradh marcshaidh eile orra annsin, agus dhíaghruigeadar siúd dá chéile cé'r b'é an fear mór úd a bhí ag déanamh orra. Dubairt cuid aca gur b'é Héidinn Mór, Ucartóir, é; agus dubairt cuid eile aca nach bhféadfadh aonduine ba mhéara ná é beith a' teacht na dhiaidh, agus a leithéid sin a beith amach 'un torruigh. Shílfeá ar Héidinn go raibh sé a' gabhail dá n-ionnsuigh dos te, ach n-a dhiaidh sin ir uile chuaidh an dá dhream tar a chéile. Lean ar Gunnar a' déanamh chuile rud mar d'ordaigh Niál dó, agus nuair a fhoich sé Tír Arculto, chuir sé an oiúche tairis ann. Lá'r na bháireach síos leis an Gleann go dtáinic sé go dtí an fheilm ba ghoire do Tír Nút. Torruigh sé a' dhol a chuid earrsaithe annsin, má bhíos dó féin, agus ní túirce tháinic fear na h-áite sin chuige, ná d'ionnsuigh Héidinn go te é, dá mhalú ir dá liobairt. Ninnsigeadh do Nút faoi, agus chuir seisean fios ar an Héidinn. Chuaidh Héidinn chomh fada leis, agus fáiltigeadh roimhe i dtigh Nút. Chuir Nút 'n-a fhuiche ar a aghaidh féin thall é, agus torruigeadar a' cómhráidh, díreach mar bhí fáidhte ag Niál, nó ionann 'r é. Ach nuair a thráchtadar ag Gleann Rang Abann, agus gur fhiafruigh Nút cén cineál daoine bhí ann, torruigh Gunnar a' canadh dáin:

" Ní go réidh tá fir le fágail,
Ní maith le daoine labairt ór ard,
Mimic chualar sin dá ráidh
Anon 'r anall ar fud na nGleann.
Mar sin féin, ir dom-sa ir eol,
Fear dár b'ainm Fiodhl Mórdh,
Ní raibh amhail a leithéid riúd
D'fhear le gairce ná le cúmhacht."

" Sgiolladóir ceart tú a Héidinn," arsa Nút. " Ach ar chuala tú amhail céardh a tháinic idir mise agus Fiodhl Mórdh?"

'Sé rud a rinne Héidinn duan eile a chanadh:

" Feicfear dom gur chualar tráth,
Go bhfuair an taoiseach ort-sa barr;
Eirean clirte, ir tura mall,
Gur sgiob sé leis uait Unna Dán
D'iarr na gairgidhigh air go cóir,
Cé mimic tharraing clairdeamh i ngleo,
Géilleadh duit-se ó bhí tú óg,
Ir eirean, faradh, fean go leor."

Leanadar do'n sgéal mar sin, go dtí gur innis Nút dó cé'n chaoi a mb'fhearr a ghabáil don chúis dhíghe, agus gur dhúbairt an gairm. Dubairt Héidinn na focla n-a dhiaidh, bun or cionn ar fad, gur phléargh Nút amach a' gáirdhe faoi, agus gan aimhsear ar bith aige air. D'iarr sé ar Nút na focla a ráidh arís—rud a rinne. Dubairt sé féin na focla arís, agus chuile focal aige i n-a áit féin an t-am seo; agus sgaoidh sé tart ar a cháirdhe mar fiadhnuisí go raibh gairm cuncha aige ar Nút sa gcúis dhíghe a thug Unna, ingean Fiodhl Mórdh fuar dó, ar a ron féin, agus faoi n-a láimh féin.

Thug sé a leaba air féin san oiúche mar rinne gach aonduine eile sa teach; ach ar a bheith n-a fhám chodladh do Nút, d'éirigh Héidinn ir a cháirdhe, chuireadar orra, sgiobadar leo a gcuid airm, amach go dtí n-a gcuid capall, agus ar aghaidh leo tresarna na h-Abann. Thugadar aghaidh ar thaobh an chnuic, tart le binn hiardar, go dtáinicéadar go dtí rinn an Gleanna. D'fhanadar annsin ar an drium idir Gleann Abann na mBhradán agus Gleann a' tSeabhaic—áit nár bhéidhir a bhfágail amach, mara n-éirigeadh sé le duine, go díreach.

Dúirigh Arculto ar a chodladh an oiúche sin, agus chuir sé n-a ruidhe muintir a' tighe ar fad.

" A' bhionglóidhigh bhí mé," adeir sé. " Bhfactar dom go bhfaca mé machfhamain mór ag imtheacht leis amach ar an teach, agus bhí a fhior agam nach raibh a leithéid eile de mhachfhamain le fágail. Lean dá choileán é, agus thugadar triúr aghaidh ar Tír Nút, agus irtheach leo sa teach. Dúirigh mé annsin. Anois," ar seisean, " bu mhaith liom fiafruighe díbh ar thug ceachtar agaibh tada faoi deara i dtaobh an fhir mhóir úd!"

Labair fear amháin. " Chonaic mise" adeir sé, " sguadhógaí óirdha, ⁊ díosa d'éadach flann-dearg amach ó n-a muinchilli, agus chonaic mé fáinne óir ar chaol a láimhe deise."

" Ní aonduine ar domhan atá in mo dhuine" arsa Arculto, " ach Gunnar, ar liag gCeann, agus anois ir léar dom an sgéal ar fad. Ullmhuigmid go beo, agus téigmid go Tír Nút."

Rinneadar amhlaidh. Bhí Nút i n-a chodladh ina leaba, agus d'fhiafruigh sé cé bhí ann. D'innis Arculto dó, ⁊ d'fhiafruigh sé cé an luchd cuarta bhí sa teach aige.

" Níl ann ach Héidinn Mór, ucartóir," arsa Nút.

" 'Sé mo chuairm féin gur fear níos leathan-shuailnighe ná Héidinn Mór atá ann," adeir Arculto. " Tá barramhail agam gur b'é Gunnar ar liag gCeann é."

" Má'r é, ir diabhalta glic an beart atá déanta aige," arsa Nút.

" Céardh a tháirla?" arsa Arculto.

" D'innis mé dó cé'n chaoi a nglacfaí cúis dhíghe Unna idir Láma," adeir Nút, agus chuir mé an gairm orm féin, ⁊ dúbairt seisean na focla in mo dhiaidh. Dá bhrigh sin, ir féidir leis a dhul ar aghaidh leis an gcúis, ⁊ beidh sé ceart de réir dhíghe."

" Ir mór an dí-céille go deimhin" arsa Arculto, " a bhí ar do thaobh-sa den sgéal; ach ní fhéadfadh Gunnar é seo a bheartú leis féin. Caithfe sé go raibh lámh ag Niál sa gceist, mar ní'l a leithéid riúd le sginnear, sa tír."

Torruigeadar a' tórruigeacht Héidinn annsin ach bhí seisean sgeadha leis. Bailigeadar congnamh, agus bíodar ar a thóir ar fhead trí lá, ach chinn orra a fhágail.

Sluair le Gunnar ó dhear go dtí Gleann a' tSeabhaic, ⁊ taobh thoir de'n Sgeirdh, ar sin ó thuaidh gur fhoich sé an baile.

MICHEÁL Ó DROIGNEÁIN.

Bu chart dá gach gaedhilgeoir
i mbaile átha cliath
gan aon arán do chennach
ach

Aran Ui Chinneide

an t-arán is fearr dá ndéantar.

124 go dtí 131 SRÁID PÁRNELL agus
BÁCÚS NAOIMH PÁDRAIG, baile átha cliath.
Gután—3141.

Éadach gaedhealach ar fhéabas le fágail ó

PROINSIAS MAC DONNCHADHA agus a Chomh,
i nGaillimh.

A chuir dlúthar i gcomhnaidhe de déantúr na hÉireann a chur 'un cinn.

An t-Adhmad

Nuair bheachnuighear duine timcheall air héin go géar feicfe fé na milte rudha nach bfuil ach fíorbheagán eolair aige orra, chéir go bfuil na rudha céadna faoi n-a cuid fúl ó mhaidin go faoitin. Daineann cuile duine úrádh arta gach lá, gan an oifead le caidéir fáil dóibh. Fiafhruigh de duine—"cé an fórt rud ádhmad," cuir i gcár, agus torró' fé ag gáire agus innreo' fé duit de doirte dairte—"nach bfuil fíor ag cuile duine é rin—ádhmad, ar ndó, ó na chrainntibh a fáighean é." Ir fíor dó, ach ba chóir tuilleadh eolair a beith againn air agus comh fogainteach ir tá fé le h-aghaidh úraidhe na ndaoine. An cineál a hoibhrighean i n-obair fhúmhéafrachta ir mó a gcuirfe mé síor air annreo.

Ir minic a chonaic tú ádhmad rtrampaighte nó dá chaolú ir dá chrapú ruar agus an fiafhruigh tú arsamh tuige rin. Tug tú faoi deara, ir dóigh, cuid eile a bhí rníomhach agus dó-oibhrighte nó lán le rgáinte nó cuarán nó le cairt eicínt air—rudha nár tuig tú céard a tug ann iad. Tuigfe tú an fáth tá leo nuair a dheanfar tú glan-rtaidhéar ar fár an chrainn ó thúr.

Sé bun an chrainn an páirt ir tabhachtaighe i gcóir ádhbhar ádhmaid, ach an uair chéadna dhéanann na páirteanna eile a gcuid héin dhen obair, riad rin, na fréamhacha a choinnigear an crann i bhfartoú ran idir agus a bailigear príomh-ádhbar na beatha ar. Súgann na géagán agus na billeógaí an beatha aníor thíd an mbun agus leigeann riad don trolur ir don aer oibhriú air go mbí an príomh-ádhbar céadna in a beatha chríochnuighte ro-leagta. Ir thí lár an chrainn aníor a théigear an príomh-ádhbar. Séard tá ann, uirge agus roinnt goirte neamhorgánaige nó rnobhach mar tugtar air. Nuair a tagar fé anuar ar air aníft ir thíd an gcrann, gar don chraiceann a tagar fé agus é in a rnobhach chríochnuighte. An t-achú a rinneadh air de bárr an trolair agus an aeir ba cionntriocair le gur rugadh an t-uirge ann agus rinneadh ádhbar orgánach den fhuigilleac, ádhbar mar rtalc, pic, róirín, rrl. Dliadhain amháin a thóigear an achú iomlán reo agus fágann fé a ruan ar fár an chrainn—fé rin, ceann amháin de na fáinní a cíteap nuair leagtar agus gearrtar in a ádhmad é.

Níl i ndar an chrainn óig ach an rmior agus an craiceann. Timcheall ar an rmior rearann fórt fiodhán de fhnáitíní ádhmaid, iad in a mbeairtíní, rocruighte mar réaltóg agus cuma cruinn ar cuile beairtín aca. Díonn riad reo mar chruaill nó coraint ar an rmior. Ir idir an chuaill reo agus an craiceann a tagar na fáinní ó ceann go ceann, le imcheacht na haimrire. Le hair an chraicinn agus den taobh irtigh díonn an dara craiceann, agus ádhbar ádhmaid nua atá ag fár fór é reo.

Ón lár amach go dtí an dara choiceann díonn dá cineál ádhmaid. An cuid de gar don choirde tugtar 'choirde-ádhmad' air, agus tugtar 'rnobh-ádhmad' ar an gcuid eile.

Tá bealaigh ar leith ann an chaoi a bhfuigeadh gach páirt den bun a cuid féin den trnobhach chríochnuighte. Dubhradh ceana go bfuil coraint mar chuaill ag an rmior agus cuma réaltóige air. Le hair gach rréic den réaltóig tá glac cilliní agus gabann gachanna amach uacha go dtí an rnobh-ádhmad. Díonn na gachanna reo mar aitgiorra irteach ag an rnobhach chríochnuighte ar a bealach anuar dó. Coinnigeann an rmior an dar óg beó. Chéir tamaill áirithí rearfgann fé agus díonn a dualgar-ra ar an dara choiceann. Leir an am, gníonn fé rin rnobh ádhmad, agus, in a diaidh rin arís, choirde-ádhmad. Atann agus fárann an choiceann leir an rnobhach a choinneál ó theith rúigte, agus tagann fáinne in diaidh fáinne an fad ir beó don chrann. Spáineann an fáinne nua an cuid de a d'fár ran earrach. Díonn fé níor orgailte ra ngrán ná an cuid de a d'fár ra Samhradh, agus díonn fár an tramhraidh rnobh-dubh ir rnar níor tiugha air. Díonn na fáinní níor rúntaraige i gcrainntibh tar a chéile. Sa bPéinne dearg, (Pinus Palustris) agus inr na giúraig (Pinus sylvestris) tá riad mar rin, ach 'ra bPéinne bán (Picea excelsa) níl riad amhlaidh.

Ir minic a tugtar an téarma "gráinne" nó "rnar" ar léithead na bfáinní, mar dóigh de gurb ionann fáinní leathana agus rnar garbh, agus vice versa. Ní hé rin an ceart, mar ní mar a chéile a bíor rnar na bfáinní ran ádhmad céadna. Ní mór dúinn torach an fáir a rgrúdú tuilleadh annreo.

Árainn na Naomh

Luigeann oileán Árainn mar fhuigilleach a d'fágfadh bhrtí na fairrge móire ina ndiaidh. Deirtear ra trean-aimrir gur talamh a bhí i gcuan na Gaillimhe agus i gcuan Árainn féin. Deirtear gur réad oibhriú na fairrge móire é, agus gur fág oileán Árainn dealuighte mar tá riad ón talamh tíre. Ainmnighthear na hoileán mar reo, Ára Mhór nó Innir Mhór, atá naoi míle ar fad agus míle go leith ar leithead, Innir Siar dá mhíle go leith ar fad agus míle go leith ar leithead, agus Innir Meadhoin atá thí mhíle ar fad agus míle go leith ar leithead.

Go deimhin, tá cuile chineál clochadhireacht ann ó aimrir na bpágánach anuar go dtí an reachtmhad céad déag. Tá a lán iarrmaí agus reanbhálaidheacht págánach agus chríortamhail choimhaith le céile ar na hoileán. Ní call mórán a' ráidh annreo i dtaobh na bhrochraca ná na neithe págánacha atá ar na hoileán ach réamhdhu mhaith liom trácht rímplí agus m'innreacht féin a thabairt ar Árainn ó aimrir na chríortamhlachta anuar. Níl áit ar bith, deir riad a bhí choimhbeannaighte ná ir mó a raibh naomh ann ná Árainn. Ar a uchd rin a bhlaoirdhean Árainn na Naomh ar Árainn, mar tá ruan agus coramhlacht na naomhdhacht ón trean-aimrir ar Árainn mar tá go leóir teampall agus áiteacha beannuighte ann. Annreo déanfa mé tagairt gearr do na naomh bu mhó cáil a bhí tamall dá raoghal i nÁrainn.

Naomh Éanna.

'Sé naomh Éanna (nó Éinne) a tug rolar an chreidimh go hÁrainn ar dtúr. Ba mac do Conall Dearg ri Oirghiall é, ceanntar a bhfuil deóighre an Chlochair ann. Bhí thiúr deirbhríúr leir 'na mná riaghalta agus bhí an ceachú duine pórta ag Aonghur ri Cairil. Nuair a cailleadh a athair toghadh Éanna le heith ina ríghe. Ní raibh ruim ná dúil i naomhaidheacht an uair rin aige. Ba mhó an dúil a bhí aige i n-onóir fhaoghalta agus mileata na tpeibe ríoghamhala uairle dár díobh é. Aon lá amháin, bhí ré a' tigheacht chéir buachtáil ar a náimhdh bhí ré a' teacht tar an gclochar a raibh a deirbhríúr Funchae a' teagarg agus a' rtiúrú uimhir de na maighdeanacha óga i reirbhír agus i ngrádh Dé. Imearg na maighdean óg reo, bhí aon bean amháin ar goill a dachamhlacht go mór ar chroide Éanna agus ba mian leir í fhágail le pórad óna deirbhríúr.

Bhí fíor cáilidheacht agus thréachta Éanna ag Funchae agus bhí fíor aici go mbu beag an mhaith a beith a cur i n'aghaidh i dtaobh rud ar bith a d'iarrfadh ré. Ach dúbairt Funchae leir fanacht taobh amuigh den chlochar Annrin chuaidh ri irteach agus bhlaoidh ar an maighdean óg reo irteach roimpe.

"Anoir," adeir ri, "cé b'fearr leat a beith pórta le fear raoghalta ná bár fhágail."

"B'fearr liom bár fhágail," adeir ri, "ná gean ná ghrádh a thabairt d'aon fear beó ach do Dia amháin.

Annrin chug Funchae irteach i reómra eile í agus dubairt léithi rínead ar leabaidh agus rín agus rgar Funchae éadach bán ar a héadán agus cailleadh ar a' toirt í.

Annrin bhlaoidh Funchae irteach ar a dearbhráthair agus thóig an clúdach de aghaidh na maighdine óige.

"Féach," adeir ri le Éanna, "an té a dtug tú gean di."

(Ar lean. ar leat. a 7.)

Leabhra a Sgriobh,
TOMAS O'MAILLE.

AN GHAOTH ANIAR (3s.)
MAC DATHO (1s.)
Innsean nua ar an sean sgéal.

URLABHRAIDHEACHT AGUS GRAIMEAR NA GAEDHILGE.

Guid a I. (Fá éadach, 7s. 6d.), tracht ar Urlabhraidheacht (foghraigheacht); i gcoith cheann, agus ar chanamhna na Gaedhilge.

AN GIOLLA DUBH (1s. 6p.)
MICHAEL O MAILLE.
Iad uilig le fághail ó.

COMHLUCHT OIDEACHAIS na h-EIREANN,
89 Sraid an Talboidigh, BAILE ATHA CLIATH.

Duine ar bit a dtearthuigeann "An Stoc" uaiḋ no ar ṁaiṫ leis fuagra a ċur air, sgríoḃaḋ ré ag an Stiúrṫóir

SEÁN Ó CATASAIG,
Coláiste na hOlsgoile, Gaillimh.

Maidir le gaċ áḋḃar sgríoḃṫa a ṫeiḋeas sa bpáipéar cuirfear sgéala ag

TOMÁS Ó MAILLE,
Coláiste na hOlsgoile, Gaillimh

Tríd an bPost ... ... 3/- sa mbliaḋain.
" " " ... ... 1/6 sa leiṫḃliaḋain.

AN STOC

MÁRTA, 1931.

Ná Sgríḃneoirí

Fáilte ⁊ Fiċe.

Tugamaid cuireaḋ faisfiing, foirleaṫan do na sgríḃneoirí a ḃíoḋ againn sa Stoc bhfoḋúd orṫu arís ⁊ a gcuid dréaċta a ċur ċugainn. Tá cuid acu linn i gcoṁnuiḋe, ⁊ tuilleaṁ eile a' cailleaḋ cuiṁne orainn. Beiḋ fáilte againn roṁpu arís fré ċéile agus roṁ ṫuilleaṁ eile le n-a gcoir. Tá breac sa bfaisfiġe ċoṁ maiṫ is gabaḋ fós. D'ḟéidir go bfuil an sgríḃneoir Gaeḋilge is fearr a ṫiocfas le n-ar linn gan toraiġ fós ar a ċuid sgríḃneoireaċta. Tá súil againn gur sa Stoc a ṫoróċas sé.

Aḋḃar Leaḃra.

Is iomaḋ aḋḃar maiṫ leaḃair a sgríoḃaḋ sa Stoc ⁊ is iomaḋ leaḃar maiṫ a cuireaḋ i dtoll a ċéile dá ḃárr. Tá deis anois ar fáġail naċ raiḃ a leiṫeid go dtí seo le leaḃra maiṫe Gaeḋilge a ċur i bfuirm is i gcóir. Tá fuagra i Stoc na míosa seo a caiṫeaḋ a bfuil geallaḋ ann ó ċoisde foillsiġṫe an Riaġaltais go bfuilteas fá séis le aḋḃar leaḃair a beaḋ oireaṁnaċ le foillsiú a ċeannaċ ⁊ a ċur i gcló. Táṫas fá séis le £1 a íoc leis an sgríḃneoir as gaċ míle focal dá mbeiḋ sa leaḃar. Sin tuairim 'r £1 as gaċ dá leaṫanaċ de leaḃar a mbeaḋ méid ċoṁṫrom sa leaṫanaċ ann. Tiuḃrfas, ina ċeann sin, íocaiḋeaċt speisialta nó Royalty as gaċ cóip den leaḃar ċéadna a díolfas. Beiḋ íocaiḋeaċt ṁaiṫ ag an sgríḃneoir dá ḃárr, céd sgéal.

Treaḋ Roṁat.

Duine ar bit a bfuil Gaeḋilge aige ⁊ sgéal len' innsean cuireaḋ sé faoḋas 'un sgríoḃṫa air féin. Is iomaḋ duine a ḃí le fada ar an gclaiḋe a ḃí idir dá ċoṁairle an sgríoḃaḋ sé síos nó an ḃfágfaḋ sé gan sgríoḃ é aḋéarfas "ísleoċaḋ anois ⁊ is fiú ḋom é" nuair a ḟeicfeas sé na sgilleaċa ag imṫeaċt, mar aḋubairt Páidín Riocaird fad' ó é.

Tá súil againn naċ iad muinntir an Stuic a ḃí ag obair i n-airgiḋ go dtí seo a ḃéas ar deireaḋ. An té a bfuil fonn air aon rud a ḋéanaṁ cuireaḋ sé leitir go dtí

Rúnaiḋe Ċoisde na Leaḃar,
i Sráid Núm,
Baile Áṫa Cliaṫ.

Cuireaḋ sé bonn leis ⁊ ġeoḃfa sé ċuile uġdar uaiḋ. An té naċ bfuil sgéal ceapṫa amaċ aige déanfa airde nó eolus ar bit eile nó freaṫ de ḃréaċṫa maiṫe Gaeḋilge cúis dó. Ní mór don Gaeḋilge a beiṫ go maiṫ ⁊ cfeat ⁊ rnas a beiṫ ar an dréaċt. An té naċ bfuil meas aige air féin mar sgríḃneoir léiġeaḋ sé cuid de na leaḃra atá a' tiġeaċt amaċ le aċar goirid ⁊ tiuḃra sin mirneaċ dó.

Sgoláireaċta na Gaeḋealtaċta

Ba ṁaiṫ linn meaḃrú do luċt léiġte an Stuic go bfuil sias eile de na sgoláireaċta seo ag imṫeaċt. Tá dá cineál acu ann, (1) cinn a ḟearfas ceiṫre bliaḋna do réir £60 sa mbliaḋain do Gaeḋilgeoirí ósa a bfuil Sgrúdú Máiṫreánaċ na hOlsgoile Náisiúnta bainte amaċ acu, agus (2) cinn a ḟearfas dá ḃliaḋain do réir £60 sa mbliaḋain do Gaeḋilgeoirí ósa a bfuil foġluim réarúnta orṫu. Ní mór don uiṁir seo roinnt ċoṁṫrom eolais a beiṫ acu ar Ríoṁaireaċt, ar Ṡeanċas agus ar Tír-Eolaiḋeaċt. D'iarrfamair ar ṡagairt, ar ṁáiġistirí sgoile, ar ḋoċtúirí ⁊ ar luċt siopaí atá ina gcoṁnuiḋe sa nGaeḋealtaċt meaḃrú do Gaeḋilgeoirí ósa ina gcoṁairsanaċt go bfuil a leiṫeidí as imṫeaċt. Duine ar bit a bfuil faoi cur isteaċ ar ċeann i mbliaḋna ní mór dó bhfoḋúd air. Cuireaḋ sé leitir go dtí Liam Ó Duaċalla, Rúnaiḋe, Coisde Sgoláireaċta na Gaeḋealtaċta, Coláiste na hOlsgoile, Gaillimh, ⁊ ġeoḃfa sé ċuile uġdar uaiḋ.

Leaḃar Nua

"Fearfeasa Mac Feasa."—Lé Padraic Ó Conaire.

Seo ceann eile de na leaḃraiḃ a ṫáinic ó Láiṁ an uġdair ḋeáġ-laḃarṫa, Láiġeanta .i. Padraic Ó Conaire. Sa leaḃar seo cuireann an t-uġdar síos ar saoġal agus ar eaċtraiḃ Éir Feara ó ḃí sé sa gcliaḃán "as diúl a ṁéar," ar a óige, mar d'imṫiġ sé lé aer an traoġail nó go sleaṁnuiġeann sé isteaċ i meaḋonaoir agus go máineann an saoġal agus an príosún ciall dó.

Tá sgéal breáġ, gneannṁar so-léiġte, figte ag an uġdar ar saoġal agus eaċtraiḃ an Éir ġroiḋe seo a ċaiṫ a ṡaoġal ar nós ċuma liom gan pioc ag déanaṁ imniḋe dó ná ag cur buaḋarṫa air. Ar a lán bealaiġ ċuireaḋ an sgéal saoġal an uġdair féin i gcuiṁne duit.

Tá leagana breáġa cainnte Gaeḋilge sa leaḃar agus cé go bfuil an Gaeḋilge simpliḋe tá sí go h-an troiléar. Mar ṡómpla ar seo, b'ḟéidir nár ṁiste dúinn na cúpla líne seo a luaḋaḋ, i n-a gcuireann Fear Feara síos ar ċiúineas na caṫraċ agus é ag triall na sráide i n-am ṁarḃṫaċ na h-oiḋċe lé na raiḃ fágṫa dá ḟeata ionṁuin, an naṫairniṁe a ċur ar aṁarc na ndaoine. Seo é an leagan a ċuireas sé air—"Ḃí an ċaṫair ṁór i na ruan. Gealaċ lán ar an sréir. Ḃuail clog i n-aice liom a' trí." Tríd síos sa sgéal tá meán an uġdair lé taḃairt fá deara, an gneann agus an ruaircear céadna a ḃainear lé 'ċuile sgríḃinn dá dtáiniġ ó na Láiṁ. Ní móide go bfuil an leaḃar seo ar ċeann de na leaḃra is fearr dár sgríoḃ sé ná d'ḟéidir ċoṁ maiṫ lé cuid aca, aċ ní hé sin le ráḋ naċ bfuil seóda litriḋeaċta lé fáġail innte ar bfiú dúinn a léiġeaḋ agus staiḋéar a ḋéanaṁ orṫa.

P. Ó D.

Áṙainn na Naoṁ

(Ar lean. ó leaṫ. a 5.)

Sgṙeaḋ ṙé amaċ nuair a ċonaic ṙé í.

"Faṙaor," aḋeir ṙé, "níl ṙí go daṫaṁail anoir aċ 'na tairí bán.

"Sé gileaċt an báir é," aḋeir a ḋeirḃṙiúr agus ir mar ṙin a ḃéar tura mara ṅḋéana tú aiṫṙiġe in do ṗeacaiḋ."

Annṙin ṙinne Funċae a diṫċeall le Éanna aṫṙú. Tṙáċt ṙí ar aoiḃneas na ḃṙlaiṫeas agus ar ṗianta ifṙinn leis, agus d'oiḃriġ ṙí aṫṙú ċoṁ mór i gcṙoiḋe Éanna agus gur ṫréig ir gur ḋiúltuiġ ṙé an raoġal agus glóiṙe an traoġail agus ġlac ṙé aibíd ṁanaċ.

Ṫearbáin Éanna an ċéad toraḋ ḋá ċṙeiḋeaṁ le balla dainġean cloiċe a ḋéanaṁ ṫimċeall an ċloċair nó an ċonḃent ar ċóṁnuiġ a ḋeirḃṙiúr ann. 'na ḋiaiḋ ṙin, ċuir ṙé mainisṫir ar bun i gCill Éanna i gCo Lúġṁaiḋ aċ bí ṙé óg fóṙ i mbeaṫa na cṙiosṫaṁlaċta. D'imṫiġ ṙé ar ċoṁairle a ḋeirḃṙiúra go dtí mainisṫir Rosnáṫ ṙa mBṙeatain, an áit a raiḃ ṙé 'na ḋeirceabal ag Macaener nó Manċán ceann na mainisṫreaċ ṙin. Deirṫear go ṅḋeaċaiḋ Éanna ar Rosnáṫ don Róiṁ agus go ḃṙuair ṙé mainisṫir i n-áit eicín ṙan Iodáil.

Ṫréir óṙd beannaiġṫe d'ṗáġail, ṫṙiall ṙé go hÉirinn aṙíṙ. Deirṫear gurḃ' iomḋa ceall no teaċ poḃail a ṙinne ṙé ar fud na hÉireann. Aċ níor luiġ a ċṙoiḋe le aon áit ḋá ṗeaḃar mar bí braiṫ aige a ṫiġeaċt go hÁṙainn. Ba le na ċliaṁain ṙí Ċairil oileáin Áṙainn. Deirṫear gur hiarṙaiḋ oileáin Áṙainn ar an ṙí aċ gur eiṫiġ ṙé a dtaḃairṫ uaiḋ ar dtúr mar bí ṙé ṙáiḋte i mbeaṫa an naoṁ gur ordduiġ Naoṁ Paḋṙaig do ṙiġṫe ar do ṫaoireaċa móṙa gan aon ḃṙontanas talṁana ṫairṙgint don Tiġearna Dia aċ talaṁ raiḋḃir ṙearúṙaċ a beaḋ i ndoon báṙṙ agus toraḋ maiṫ a ṫaḃairṫ. Aċ bí Éanna ḋá n-éilúġaḋ i gcoṁnuiḋe gcoṁnuiḋe air agus ṗá ḋeireaḋ ḃṙonn an ṙí na hoileáin air Éanna agus ar Dia.

Ṫáiniġ naoṁ Éanna go hÁṙainn timċeall na bliaḋna 483 agus ċuir ṙé mainisṫir ar bun i gcill Éanna atá ainimniġṫe ḋó ṗéin ón lá ṙin go dtí an lá ṙeo Cill Éanna nó Cill Éinne.

Sgaip cáil naoṁaċta Éanna ar fud na tíṙe agus bu ġeaṙṙ go raiḃ naoṁ agus ṙgoláiṙí a' tiġeaċt na ṙluaiġṫe ċuige ar ċuile ṫaoḃ, i ṙuoċt ir go mbu ġairid go raiḃ Áṙainn na hÁṙainn na naoṁ.

Imeaṙg na naoṁ móṙa a ḃṙuil tṙáċt orṫa in Annála na tíṙe a ċaiṫ tamall i nÁṙainn, tá Finnian Ċluan Iomaiṙd a mbliaoiḋteaṙ air múinteoiṙ naoṁ na hÉireann, Finnian Maġ-ḃíle, Iarṙlaiṫ Ṫuama, Caoiṁġín ar Gleann Dá Loċa agus Colmán Mac Duaċ.

Go hÁṙainn ṙṙeirin a ṫáiniġ naoṁ Breandán an máirnéalaċ le coṁairle a ġlacaḋ ṙul má ċuaiḋ ṙé ar airtṙeaċa ṙairṙge agus Colm Cille an naom tearinntinneaṁal, bí ṙé a' ṗóġlaim macántaċt agus cineáltair ṗá ṙciúraḋ naoṁ Éanna. Bí naoṁ Ciaṙán ṙṙeirin ann tamall ḋá ollṁú ṗéin le haġaiḋ na hoiḃṙe a bí amaċ roṁe. I n-éintiġ leó ṙin, bí go leóṙ eile naoṁ ann naċ ḃṙuil a n-ainm le ṗáġail. Tá céad agus ṙeaċt ir ṙiċe naoṁ curṫa i n-Áṙainn uiliġ ṙa roilliġ i gCill Éinne.

Teallaċ Éanna.

Tá Teallaċ Éanna na ṙeaṙaṁ ar a' gclaḋaċ gainṁeaċ in aice baile beag Iar-Áirne. Ceall nó teaċ beag poḃail é atá 24 tṙoiġṫe ar ṗad agus 15 tṙoiġṫe ar leiṫeaḋ. Tá cuid den ċloċaḋóiṙeaċt' na ṙeaṙaṁ ó aimṙir naoṁ Éanna aċ tá cuid eile de déanta ar a nua níor deireannaiġ ná ṙin. I n-aice an teallaiġ aṙíṙ, tá áiteaċa beaga eile a dtugtar cloċáin mar aṁm orṫa agus iad beagnaċ clúduiġṫe ag an ngaineaṁ. Deirṫear gur iontú a bíoḋ manaiġ naoṁ Éanna.

Ioṙ na cloċáin beaga reo agus Teallaċ Éanna tá cuan beag ainmniġṫeaṙ ar an mapa mar Port Deha. Aċ Port Daiḃċe an t-ainm ir ṙeileaṁnaiġe ḋó Deirṫear gurḃ é an ċaoi a ḃṙuair ṙé ainm an t-am a dtáiniġ naoṁ Éanna go hÁṙainn deirṫear gur i mbád cloiċe a ċuaiḋ ṙé ar oileán Ṡorumna go hÁṙainn. San am ṙin bí ceannṗoirt nó taoireaċ páġánaċ a' ṙiaġlú na n-oileán agus ṙganṙuiġ ṙé ar ṙeiceál dó Éanna a tiġeaċt ar ḃealaċ míorḃuilteaċ mar ṙin agus ṙiṫ ṙé le n'anam go ndeaċaiḋ ṙé go Co. an Ċláir. Tamall ina ḋiaiḋ ṙin, ċuṁniġ ṙé ar a ċlaiḋṙiḋeaċt agus d'ṗéaċ ṙé len' ṗáġail amaċ cé bu ċóṙṫa ḋó ṗéin an t-oileán ná do Éanna. Annṙin, ṙuair ṙé bairille beag nó daḃaċ agus líon le aṙóar é agus rgaoil le gaoiṫ é agus dúḃairṫ ḋá dtigeaḋ ṙé i dtír go dtí naoṁ Éanna i nÁṙainn gan tṙeóiṙiḋeaċt daoine go gcṙuṫóċaḋ ṙin go raiḃ raḃar rṙeirialta ó ġlaiṫear ag a' naoṁ agus nar ċeart baint leir, aċ ar an láiṁ eile, mara dtigeaḋ gur biṫeaṁnaċ a bí ann ar ċóir díoġaltar baint ḋe. Ṫáiniġ an bairille i dtír go míorḃuilteaċ ṙa gcuan beag ṗá Ṫeallaċ Éanna a mblaoiḋteaṙ Port Daiḃċe air.

Tá teamṙal nó ceall i n-ainm go leóṙ eile naoṁ i n-Áṙainn Tá teampall naoṁ Deinnín 'na ṙeaṙaṁ go ṙeiceálaċ ar ṁullaċ an ċnuic ar ċúla Ċill Éinne. Teampall beag é tuairm ir 16 tṙoiġṫe ar ṗad agus 7 dtṙoiġṫe ar leiṫeaḋ taoḃ irtiġ. Ní ṫillṗeaḋ níor mó ná 12 daoine ann i n-éinṗeaċt. Ir doiġṫe gur ón taoḃ amuiġ a bíoḋ na daoine ag éirteaċt an aiṙṙinn ann.

Cailleaḋ naoṁ Deinnín ṙa mbliaḋain 468. Bí ṙé 'na ḋeirceabal dílir ag naoṁ Paḋṙaig agus ina Áṙo-Earboġ ar Áṙo Maċa. Níl ṗior a dtáiniġ an naoṁ go hÁṙainn agus teampall a ḋéanaṁ ann nó an é an ċuma ar deaṙnaḋ an teampall in' ainm le ómor dó.

PEADAR Ó DIREÁIN.

Na Siḋeóga

Bíoḋ bean agus ṗeaṙ ann uair agus bíoḋ ṙé de ġnáṙ ag an mbean ṗanaċt deireannaċ ṙan oiḋċe ag cárdáil agus a ṙníoṁ olla. Bíoḋ ṙí ag ṙáḋ leir an ḃṙeaṙ go n-airiġeaḋ ṙí agus go ḃṙeiceaḋ ṙí bean ṙiḋe a' tiġeaċt ċuig an doṙaṙ ċuile oiḋċe aċ ní bíoḋ an ṗeaṙ ag ġéilleaḋ ḋi. Ir é ṙud a deireaḋ ṙé gur a' déanaṁ bṙéag a bíoḋ ṙí.

Aon oiḋċe aṁáin duḃairṫ an ṗeaṙ le na bean a ḋul a ċoḋlaḋ agus go ḃṙanraḋ ṙé ṗéin na ṙuiḋe go ḃṙeiceaḋ ṙé a mb'ṗíor don bean é i dtaoḃ na mná ṙiḋe. Aċ ċuaiḋ an bean a ċoḋlaḋ agus ċuir an ṗeaṙ a cuid éadaiġe air ṗéin agus ṙocṙuiġ ṙé amaċ an túirne agus ċoraiġ air a' ṙníoṁaċán nó ag iarṙaiḋ a ḃeiṫ ḋá déanaṁ. Ċuireaḋ ṙé ceann an roilléiṙe ar a ḃṗeaṙṙad. Ṫoraiġeaḋ air a' caraḋ an ṙoċa agus a' dul indiaiḋ a ċúil agus a baint ṗad ar an roilléiṙe aċ ba roiġin ṙleam-ċúireaċ mí-ṙtuama uaiḋ é déanaṁ nuair naċ raiḃ ṙé oilte leir an obair. Bíoḋ a aġaiḋ amaċ ar a' doṙaṙ i gcoṁnuiḋe a' ṙúil go ḃṙeiceaḋ nó go n-airéóċaḋ ṙé an bean ṙiḋe a' tiġeaċt ṗá na ḋéin. Aċ nuair a bí an meáḋon oiḋċe ann, ċonaic ṙé a' tiġeaċt í agus ṙeaṙ ṙí ag an doṙaṙ agus ḋeaṙc ṙí ar a' ḃṙeaṙ go mí ċéaḋṫaċ.

"Féaċ an trṙón," aḋeir ṙí, "agus ṗéaċ an béal agus ṗéaċ an toinnte ṗada ṙuar."

Sin a' cur i gcéill don ṗeaṙ go raiḃ an toinnte ṗada ṙuar nuair naċ í an bean a bí ḋá ṙníoṁ. Bí ṙíor aici go maiṫ gurḃ é an ṗeaṙ a bí i n-éadaċ na mná agus naċ raiḃ ṙíor aige leir an ṙníoṁaċán a ḋéanaṁ.

Ċaiṫ an ṗeaṙ a' ṙníoṁaċán uaiḋ.

"Ní bṙéag a bí tú a déanaṁ," aḋeir ṙé le na bean.

"Mar bíor an trídeóg a' tiġeaċt."

PEADAR Ó DIREÁIN.

TUGAIḎ DÚR GCUID ÁRAĊAIS DO'N ĊUMANN GAEDEALAĊ IS FEARR

AN CUMANN IB ERNACH INSIURALA TEO.

I n-AGAIḎ TÓITEÁIN 7 COITCINNE.

Príoṁ-Oiṙig—48 7 49 Sṙáid an Dama, Áṫ Cliaṫ.

NÁ POLASAIṪE IS IOMLÁINE LE FAGÁIL.

An Dia Bhréige a Bí sa nGréig

Bí sí ar a' nGréig sa tream-aimsir agus ba sí páganach é. Anois, ní hé amháin go raib an sí 'na páganach ach ceap sé go mbuó é féin Dia. Ceap sé go díchéillíde gurb é a bíoó a' tabairt aimsir bhéag agus garb uaió. Bí go leór saighdiúirí aige fá n-a smacht. Bíoó cuid de na saighdiúirí a' faire dó nó go mbeaó an ghrian ag éirghe. Annsin tugaó siad sgéala don sí go mbíoó an ghrian ag éirghe.

"Deirimse cead, deirimse cead, deirimse cead" a' deiread a' sí searóideach seo a' ceapaó gur len a ceap féin a bíoó an ghrian ag éirghe.

Bí aon traighdiúir amháin caitligeach ar Éire i measg saighdiúirí an sí seo. Aon lá amháin agus lá an an bhreág a bí ann, bí na saighdiúirí uilig a' dhileáil agus ag aclaideacht dóib féin. Bí inghean ag a' Dia bhréige seo agus caraó tart í. Labair sí leó.

"Nach bhreág an lá a tug m'athair daoib indiú," adeir sí.

Dúbhradar uilig go mba bhreág ach an saighdiúir ar Éire mar ba caitligeach é.

"Ní hé t'athair a tug dúinn é," ar seisean, "ach Dia."

"Agus ceaó nach é m'athair Dia?" adeir sí, go hiongantach.

"Go deimhin ní hé," adeir seisean, "ná baogal air." Cuaió sise isteach abaile.

"Má b'fhior duit a ráó," adeir sí le ná hathair, "gur tú Dia."

'Nach mé," adeir an t-athair, "nó cé fuair ann féin a ráó nach mé Dia."

"Tá saighdiúir annsin amuig," adeir sí, "agus ní admhuigeann sé gur tú Dia."

Amach leis a' sí go searghach go dtí é.

"Cé'n fáth ar dubairt tú nach mise Dia?" adeir a' sí, "agus nach mé a tug an lá bhreág seo dáoibhe indiu."

"Deirim nach tú," adeir an saighdiúir Éireannach. "Má tá tú a' ceapaó gur tú Dia téirig síos agus tiaogáil a bhfuil tú indon an fairsge a choinneál amach den tráig sin thíos."

Is dóighte go radadar gar don fairsge san am. Cuaió an sí síos go dóchasach ann féin agus toraig a' bagairt ar a' bhairsge a dul amach ach ní raib an fairsge a' tabairt áirde air. Agus i n-áit an fairsge a beith a' teannaó amach ar a' choimirle is amlaió a bí sí a' sníc isteach agus tóbair go mbáidhfide an sí.

Cuir sin an sí le buile chumhachtaig. Bí sé náirighte bréagnuigte ar cóimhair na saighdiúirí agus go mór-mór ar cóimhair a inghine a bí sa láthair a ceap go dtí sin go mbuó é a hathair Dia.

"Ní tú Dia," adeir sí, "nuair nach bhfuil tú indon an fairsge a cuir amach den tráig."

Ach cuaió sí a' caint leis a saighdiúir Éireannach an ath-uair.

"Cé hé Dia," adeir sí, "nó cá bhfuil sé?"

"Tá sé ar Neamh," adeir a' saighdiúir, "ach tá go leor teachtairí leis ar a' talamh a' tabairt teagairg do na daoine."

"Bu mhaith liomsa cuid de na teachtairí sin 'fheiceál," adeir inghean an sí.

"Ní hé m'athair Dia," adeir sí, "agus bu mhaith liom eólas fágail ar Dia."

"Ta teachtaire mór-cháileamhail le Dia i nÉirinn san áit aub 'ar mise," adeir a saighdiúir, "agus dá mbu mhaith leat é 'fheiceál ná a dul chom fada leis tiúbha sé cuile eólas duit ar Dia."

Buó é sin a' t-am a raib Naomh Pádraig i n-Éirinn a' chraobhghaoileach an chreidimh do na hÉireannaigh. D'éaluig an saighdiúir ón sí agus tháinig inghean an sí go hÉirinn i n-éindig leis. Bíodar a' siúbal leó nó gur caraó Naomh Pádraig dóib.

"An tú Dia," adeir inghean sí Gréige.

"Ní mé," adeir Naomh Pádraig, "ach is searbhónta le Dia mé."

"A bhfuil tú i ndon an fairsge a cur amach den tráig," adeir sí.

"Táim," adeir Naomh Pádraig.

Cuaió sé síos cuig a bhfairsge agus sinne sé comharta na croise agus d'aindiuig an fairsge amach nó go ndearna sí cnoc taob amuig agus d'fan mar sin gan chor airi nó go ndearna Pádraig comharta na croise arís, is toraig an fairsge ag siúl isteach arís.

"Is tú Dia," adeir inghean an sí, "nó mara tú is é do Dia an Dia ar chóir géilleaó dó agus ní haon dia eile."

Annsin d'innis sí do Pádraig an airtis faoa a tug sí agus an fáth ar tháinig sí. Bí thuaig mór ag Pádraig ói. Tug sé eólas is teagarg ar Dia ói. Chreid sí agus bairt Naomh Padraig í. Buó é an ramhraó a bí ann agus bí cuach a' glaoóach ar ghéagán coille i n-aice láithreach.

"Muise nach bhreág dear a' t-éan é sin," adeir inghean a' sí, "agus nach bhreág an glór atá aige."

An maith leat an t-éan sin a beith agad," adeir Pádraig.

"Ó muise, bu mhaith," adeir sí. "Taithnigeann an t-éan sin liom go han mór."

Ní dearna Pádraig ach smeideaó ar a' gcuaich agus táinig an chuach anall ar a boir chuige. Ní dearna sé ach slat a baint de chrann a bí ann agus cliabán a déanam agus a' chuach a cur ann isteach agus é tabairt d'inghin an sí. Glac sé buidheachas leis agus chuaió abaile don Ghréig. Ach bí an oiread gráin agus mí ráiró ag an athair uirthi agus go ndearna sé cónra luaide agus chur sé sa gcónra í agus rgaoil sé amach ar a' bhairsge í. Ach i n-áit a dul go tóin poill is é an chaoi ar tháinig sí i dtír ar oileán a bí tamall amach sa bhfairsge. Tamall 'na diaió sin, d'fheicfeaó daoine solas ar an oileán. Chuadar i dtír ar an oileán agus bí teach ar an oileán agus í seo sochuigthe amach or cionn cláir agus í cur allair. Níl aon nduine a mbeaó lot ná tinneas ná cirtéim air agus a geobhaó cuid don allar a bí uirthi agus é chuimilt air féin nach mbeaó leigearta, bí an oiread sin míorbhuilt a' baint léithe. Tug sé airsin an fada le eólas fágail ar Dia agus fuair sí an t-eólas air.

PEADAR Ó DIREÁIN.

FREAGRA.

Tá taob mo choire agam loithe go cnáimh isteach,
'S ar baogal nach goirse dom fosrtacht ná an bás do teacht,
An glaeó fán ngairm ór folluraó go dtáinic feart',
Gléas do pota is tabair do mhála leat.
Ní léigfinn dosur ó Chorcaig go Fánaid tart,
Dinn Éadain focair is pobal Ruaidán-Átha ar rad,
Da tréan a fochum bas dtoice 'r ar mnáib a' teacht,
Ar chaob gach boithe dá sposaó go bhfágaid a gceart.

S. Ó GADRA

Níl aon triopa inr na cúig cúigí a bhfuil níos mó earraide Gaedealach le fagáil ann ná ag

A. MOON, TEORANTA.

A díolar cultaí fear, hataí ban 7 gach aon trort éadaig feilear d'fear, bean, nó páirde.

FIORGIONTA, ESLINTON, I NGAILLIMH

TEACH AOIDEACHTA.

Áit teachmhar le haig laechteanta

UI MHONGAIN, CARNA
CÁRNA

raoire. Tá comhgar reoltóireacha, bádóireacha 7 rnámha ann. Iargaireacht loca 7 fairsge ann. Tá toga Gaedilge ag 'chuile duine sa teach.

Tráth Dá Raiḃ Mire

1. Tráth dá raiḃ mire ar mo leabaiḋ rínte
Ċualar glaoḋ ṁór dá déanaṁ ar ċáċ
Ní raiḃ ré tamall ar biṫ ran oiḋċe,
Téi (.i. ciḋ) gur ḟíl mé é beiṫ i bḟad ra lá.

2. Ag éirġe ḋom caraḋ orm an ciaplaċ,
Bí ċoṁ háṙd le steeple 'r ba cruaiḋ é a ċnáiṁ
Rug ré ṫall orm ir bain mé ríon ar
Agus ċualaiḋ an tír an ċaoi a dteaċaiḋ an ṙpáird (.i. ṙpáirn).

3. "Ná déan gnaiṫe dobann aċ taḃair fair play ḋom
Ir droiḋfead féin ṫú ar an nóṙ ir mó,
Ná má ḋúirigeann leaṫ a bḟuil i mBaile Cnéfinn (?)
Déanfaiḋeaṙ péataṙ ḋíoṫ ir ní béiḋ tú beo."

4. Dá mba tura an Dearg d'uṁlóċainn féin ḋuit
Tí(ciḋ) gur ṫuit ré i nGirinn le Fianna Finn
Agus má'r le bata ir mian leat d'ḟéaċaint
Cuirfead éiclipṙ ar do ṁeaḃair ċinn."

5. "Níl binn ar bata agam nó ar gnaiṫe raoġalta,
Ó táir do luiġe ón tráṫ reo indé
Bí mé 'mo ṁinirtéaṙ real den traoġal reo
Agus bí droċ-ċroiḋe agam ariaṁ don ċléir.

6. So rug an bár orm ar ḟíopa
'Sé an raiḋḃreaṙ raoġalta a bí do mo ċráḋ'
Agus bí mo ḋroċ-ġníoṁarṫa i n-aġaiḋ na Tríonnóiḋe
Sgríoḃṫa ríor ṙóṁam i ndub 'r i mbán.

7. Nuair a beannuiġ mire ag geataí Páirṫair
Ir é Naoṁ Pádraic a caraḋ orm ann
Agus mar b'ar Éirinn mé ġeoḃfainn cáḋar
Aċ duḃairt an t-Ard-Rí: Don't let him in.

8. 'Sin ciaplaċ minirtéir; ná taḃair ṫura áird air
Tá cúl mo láiṁe le na ḋliġeaḋ,
Aċ bíoḋ ré ag imṫeaċt 'na ṙiṫ le ḟánaiḋ,
Níl aṫrú de áit aige aċ ifreann ṫíor.'

9. Táinic Naoṁ Peadar agus rinne ré gáiríde
'Ó! naċ ḟánaċ a ċuir tú d'am,
Níor ṫug tú cluar ariaṁ do ḋliġeaḋ an Pápa
So dtí an t-am tá i láṫair, agus tá tú mall.

10. 'Ceol crot agus reinnm cláirfeaċ
A bí gaċ lá ag dul ṫríd do ċeann
Dá bḟáġaḋ na minirtéaṙaí a tiġeaċt so Páirṫar
Naċ mbéaḋ an dá ḟaoġal ag clainn na nGall?'

11. Ó! dá leigtí aḃaile mé real beag baoideaċ
Déanfainn gníoṁ croiḋe-bhuġaiḋ ir ní déanfainn bréag
Náṙ leir an donar minirtéaṙaí na tíre
Nó ċuirfinn araon iad ag guiḋe Dé.

12. So bḟáġainn mo ḃairdeaḋ ó Ṡagart Croir Uí Maoilḟiona
A ḟear cliú na tíre ariaṁ gaċ am,
Ir aníor go Caoirṫannán ar air arír
Ná go dtéiġinn ar ḟaoirdin ċuig Father Tom.

13. Raiḃ eolar agad, ar ṁinirtéar Nangle
Ċuir an-iomadaṁail cainnte ariaṁ i n-iúl
Nó ar Stoney an aċrainn bí ċuar ag Newport
A bíoḋ ag clampar le Father Hughes.

14. Taḃair an bata ḋóiḃ agus aiṫrir dóiḃ-ran
Gur cuireaḋ dá dtreorú ṫú ċun an traoġail
Ir mura n-uṁluiġe riad don Eaglair ir do ḋliġeaḋ na Róiṁe
Níl aṫrú lóirdín aca aċ i n-Ifreann ṫíor.

Máirtan Mac Aoḋáin, Dun na h-Aḃna, Maol Raiṫniġe naċ mairfeann a d'aiṫrir é reo lá Feile Pádraic 1924.

PADRAIG Ó MÓGRAIN a rgríoḃ ríor.

Sean-Ċara na Fallainge

Fadó fiannaċ an lá, bí cailín beag ann a ċaiṫeaḋ fallainn (fallaing) ṁór ḋearg 7 anoir ir airírt téigeaḋ rí ar cuairt amaċ faoi an tuaiṫ ċuig a Mamó ḃoċt a bíoḋ a' fanaċt ṡi géar leiṫi. Bí ḟior ag an trean-bean maiṫ go leor go mbeaḋ an bradaċ le fáil nuair a ṫiocfaḋ rí riúd. Ní magaḋ é a ráḋ gurḃ í Mam-ó a bí milir, beaduiḋe agus ċuireaḋ rí fáilte roiṁ an gcailín.

"Taḃair leat an cireán," deir a máṫair leir an gcailín, lá, "agus imṫiġ go beó ċuig do Mam-ó. Bí aireaċ ḋo na h-uibeaċaí úra. Ná leag uait an t-ím agus ná déan aon ṁoill agus fainic ar do beó an faolċú. Abair lé Mam-ó gur gearr go dtéiḋ mé féin agus tiuḃra mé tuilleaḋ ruḋaí ċuici. Gread leat anoir nó tiocfaiḋ an doṁċadar ort inr an gcoill. Tá ré ag éirġe deireannaċ ra ló."

D'imṫiġ léiṫi agus í a' gaḃail ḟuinn. Ċuaiḋ rí i mbealaċ aiṫgiorra aċ, mo léan, rinne rí moill, agus an-ġar ḋon ċoill ṫoruiġ rí a' bainc blátannaí. Ṫuar inr na crainnte ċuala rí ceól breaġ dá ḟeinnm agus d'imṫiġ ċuile ḋeaġ-ċoṁairle dá bḟuair rí ar a cloiġeann nó go bḟaca rí an faolċú a' taḃairt corr-aṁóġ lé n-a taoḃ.

Ċuir ré bleid ċainnte uirri.

"Cá'il tú a ḋúil?" deir ré.

"Táim a dul a' breaṫnú ar Mam-ó," deir rí.

"Cá'il do Mam-ó a' mairfeaṫáil?" adeir ré.

"Sa teaċín beag úd ṫall ar barr an ċnocáin," deir rí agus ḟín rí a méar amaċ.

"Tuiṁ," deir an faolċú agus meangaḋ ar a béal. "Agus céard tá ra gcireán faoi t'argaill?"

"Prionda beag ime, ar ndó, agus glaicín uibeaċaí úra atáim a ṫaḃairt ċuig Mam-ó atá ag éagcaoin le tamaillín anuar."

"O tuigim," adeir ré. "Fuill leat anoir," agus riúd amaċ leir héin inr na fárcaí bána ṫríd an gcoill agus níor bain méar dá ḟróin nó gur ḟroiċ ré an teaċ agus gur ḟluig ré an t-rean-bean beó beiṫiḋeaċ gan ḟiú fiacail a leagan uirri.

Ṫáinig an cailín beag ċoṁ fada le teaċ Mam-ó faoi ḋeireaḋ agus buail rí an doṙar.

"Ámuiġ an lairte agus tearr' irteaċ," deir an glór irtiġ.

"Naċ rluaċtaí glór Mam-ó," deir rí léiṫi féin. Ceap rí gur ċuala rí Mam-ó a ráḋ—"Naċ ar na rreangáin ċéadna atá an ceó ir an ciméar" agus í ag iarraiḋ cuaċóg a ċur orra faoi n-a rmig. "Déiḋ rí in mo ṁullaċ rul mar béar mé réiḋ," deir an faolcú agus é ar a ḋiċeall báir ir beaṫa dá ḟocrú féin go cluṫṁar clúdaiġṫe faoi 'n éadaċ leabṫa.

Níor ṫúirge cor an ċailín taoḃ irtiġ den tairreaċ ná glaoiḋ rí amaċ——

"A bubúna búna, naċ mór iad do ċluara Mam-ó!"

"Sin é an ċaoi ir fearr a gcloirfe mé leoḃṫa. a ṁuirnín ó."

"A Muire go deó, naċ fiaḋáin iad do ċuid rúl, Mam-ó!"

"Ir aṁlaiḋ ir fearr ḟeicfear me leoḃṫa, a rtóirín ó."

"Ir naċ fada geal iad do ċuid fiacla!" deir rí agus rgéan innti.

"Sin é an ċaoi ir fearr a n-íorra mé ṫú!"

Níor ṫúirge an focal ar béal an faolcon ná léim ré amaċ ar an leabaiḋ ḋe ċoṁtrom talaṁn agus rug ré aḃur agus ṫall ar an gcailín lé í a ḟluġaḋ beó. Leig an cailín beag rgread airti a bloirfí amar adtuaiḋ.

"Fóġraim rioṫċán Dé agus deaġ-ċoṁarranaċt ort a ḋuine uasail," deir rí ina rean-béic——

Agus tráṫaṁail go leor d'éirġ Dia léiṫi go raiḃ a haṫair ag obair inr an gcoill an lá céadna agus ċuala ré an rcread ċráidte. Gread ré coṁ maiṫ ir bí in a ċorra go dtí an teaċ. Ḃuail ré buille den tuaġ ar an bḟaolċoin agus bí a ċairgín riúd meilte. Ṫug ré a ċailín beag dílir aḃaile go rlán

(Ar lean. ar leaṫ. a 12.)

Cuireaḋ Feille

Ḃí Ṡoll na ríġ cúiġe ar Ċonnaċta agus ḃí na trí ċúiġe eile i n-aġaiḋ Ċonnaċta ariaṁ. Ḃí riaḋ ag déanaṁ ruar eatorra féin cé an ġléar a ġcuirfeaḋ riaḋ Ṡoll un báir. Rinneadar ruar eatorra banair a ġléar agus cuireaḋ a ṫaḃairt do Ṡoll ar Connaċta un na bainre agus ní ḃfuiġeaḋ fear ar biṫ ceaḋ táirnġe airm a ḃeiṫ 'na ċóṁluċt un na bainre.

Ḃí ġairġiḋeaċ aca a raiḃ Luġaiḋ air le iad féin agus Luġaiḋ Ṡoll a ṁarḃaḋ leir na dorna nuair naċ raiḃ ceaḋ ag fear ar biṫ táirnġe airm a ḃeiṫ aige.

"Mo ċoinriar," arra Conán, "nuair a ḃí Ṡoll ag imṫeaċt, "ní maiṫ liom do ṫurar go Teaṁra gan táirnġe airm a ḃeiṫ in do ċóṁluċt. Tá rġian agam, tá mb'ainm di Ṡáḃaḋ, [.i. an Ċrom-ġáiḃṫeaċ] agus taḃair leat í in do ḋúrreaċáin.[1]

"Cráḋ do ċléiḃ go ḃráġa tú," arra Ṡoll.
"Cé an leiṫrġéal a ḃéarfar mé uaim?
Nuair naċ dtiocfa liom ruiḋe mar ġaċ ronn ag dorṫ?"

"Leiṫrġéal a ḃéarfar tú uait," arra Conán,
Go ḃfuil niorġóid ort ón lá marḃuiġeaḋ Art Mac Cuinn
Agus go ḃfuil rí ag fearraḋ[2] ort go mór."

Leir rin féin ṫug sé leir an rġian. Nuair a ḃí riaḋ ag tarraingt ar an tSionainn roir

Agus ḃain do na fir ḃeiṫ ag déanaṁ ġrinn
"A Ṡoill," arra Conán, "má éirġeann tú go h-árd
Ḃíoḋ airneaċar báir agad ar mo rġín ċruim."[3]

Ḃí na fir ag imṫeaċt go dtáinic riaḋ go teaċ na bainre. Cuireaḋ Ṡoll na ruiḋe ag ceann duird agus Luġaiḋ ar an ġceann eile den ḃord ar ṫaoḃ na láiṁe deire.

"Cé an ruiḋe leire é rin ort anonn?" arra Luġaiḋ. "Tuige naċ ruiḋeann tú mar ġaċ ronn ag dorṫ[4]?"

D'ḟreagair Conán:

"Tá niorġóid ar Ṡoll ṁór
Ón lá marḃuiġeaḋ Art Mac Cuinn,
Agus tá sí ag fearraḋ air go mór.

Tá an ġoin leadarṫa líoṁṫa
Agus tá sí lán do ḋíoġaltar an ċóṁraic
Is má ṫigeann sí amaċ ráṫaċ díreaċ
Déanfa sí go leor de na Muiṁniġ reo a ṫórraṁ."

Sgaoil ġaċ uile ḟear Conán ṫairis.[5]

"Teaċ Teaṁra mar reo," arra Luġaiḋ,
"An ḃfaca riḃ ariaṁ teaċ bainre níor ḟearr
Ná teaċ Mic Con na réad annreo anoċt?"
"Cráḋ do ċléiḃ go ḃráġa tú, a Ċaoilte[6]" arra Conán,
"Is neaṁnáir ḋúit mar ġníor tú bréag,
Go mb'ḟearr liom-sa cóṁroinn aṁáin i dTeaċ Airt Mic Cuinn
Ná teaċ Mic Con na réad ceiṫre lá déag."

"Teaċ Teaṁra mar reo anoċt, a Ṡoill," arra Luġaiḋ. "An ḃfaca tú ariaṁ teaċ bainre níor ḟearr ná é?"

Ċonnaic mise muinntir ṁór," arra Soll
"Ag Conn Céadċaṫaċ ag ól,
Is ann ba ṁinciġe ḃí bainreaċa
Snúir uairle agus árdḟlaiṫe le na ċaiṫeaṁ."

"Níor líonṁaise iad ariaṁ ón tuinn," arra Luġaiḋ,
Muinntir Airt Mic Cuinn
Ná teaċ Mic Con na réad annreo anoċt."

"O! ḃeir dura ġuṫ[7] ar Ċonn" [adeir Soll]
"Mar 'ré ṁarḃuiġ do ṁuinntir ariaṁ
i Móin Eaċ agus Móin Ailinn[8]."

"Naċ maiṫ a ḋíoġailt mise rin, a Ṡoill,
Nuair is liom a ṫuit Art Mac Cuinn?
Agus ṁarḃfaḋ go fóill a ṁac
Liom má cartar Cormac[9]."

"Ba í do ġeallaṁaint ar ṫiġeaċt ón tuinn
Gur leat a ṫuitfeaḋ Art Mac Cuinn,
Aċt is náireaċ ḋúit gur bréag a ġeallair
Fear marḃ a ḋíċeannair[10]."

"Cráḋ mur ġcléiḃ go ḃráġa riḃ," arra Conán,
"a ḋís fear mór, is claḋarṫa liom riḃ ḃeiṫ leiṫeaḋ[11] (? le fad) eile ag cóṁráḋ. Tuige naċ dteangṁáileann riḃ cúpla dorn[12]?"

Annriúd a ġreadar Luġaiḋ an dorn
Ar Mac Mórna ar an malaiġ
Agus níor ḃain gan í ḃeiṫ gorm.

Ċruoṫnuiġ ré naoi ḃriacla na ċeann
Cúig méara a ṫá ṫroiġ gan gruaim
Craiceann a ġlún téi (:ciṫ) go mba geal
Ḃain an dorn den déiġ-ḟear.[13]

Annriúd a ġreadar Ṡoll an darna dorn
Ar Mac Óġáin gan laige
Ḃris ré naoi ḃriacla na ċeann
Seaċt n-arna go h-ainteann
Craiceann a ġlún do roir leis
Agus trá (? tré) an méid rin ċuaiḋ an dorn
Go caol na láiṁe i dtalaṁ.[14]

Annriúd a d'éirġ na fir un a ċéile
Agus annriúd féin ḃí áḋḃar an aiṁréiḋiġ
Ní raiḃ i n-áit an ċlaiḋiṁ inr an dáil
Aċt an cruaḋ-ċnáiṁ.[15]

"Dar mo ḃriaṫar," ráiḋiġ Conán,
"Is binn liomsa teangṁáil na ndorn,
Ná, a Ṡoill, ó ṫóig tú do láṁ
Ḃfuil an Ċrom-ġáiḃṫeaċ[16] agad go fóill?"

Annriúd a ċuiṁniġ Soll ar an rġín
Agus níorḃ é riúd féin an ġiolla mín
Ṫug ré naoi ráṫaḋ gan aon loċt
i ġcompar cléiḃ an ċuraiḋ.

Deiċneaḃar agus reaċt ġcéad
Faoi oṫar agus faoi éag[17]
Ṫuit le rġín Ṡoill an áiġ
Sul tá mb'ḟéidir a n-eadráin.

"Breiṫeaṁnas," arr an rí, "beirt ḟear ar biṫ ra ḃFéinn ra mí-rtáid a cuireaḋ ort," aċt naċ ḃfuiġeaḋ Conán ḃeiṫ ar ḟear den mbeirt.[18]

"Dar mo ḃriaṫar," ráiḋiġ Conán
"Dá ḃráġainn-se mo leiṫ ḃreiṫe[19]
Ó Ḋoiḃleann Doiḃleann is ar rin riar go Muinéal[20]
Ní ḟáġfainn-se cloigeann ar Muiṁneaċ ná ar Laiġneaċ [díoḃ] go léir
Sul a maoiḋtí [ar] leiṫ Cuinn[21]
Dorn Muiṁniġ i gceann Iollainn.

"A Ċonáin" [arra fear eile leis] "fáġ dura Teaċ Teaṁra amaċ
Ná má ḃeireann Luġaiḋ ort do leiṫ ḃreiṫe
Ní ḟáḃáilfe riaḋ tú, Fianna Finn
Go gcuire ré do ċeann den gcolainn."

"Muiṁniġ agus Laiġniġ go léir
Tá riaḋ annreo anoċt de ḋ'éan ṁéin
Slán ċáiṫ faoi na ċeann a lot,
Go dtéiġe ré ar air go Cruaċán Ċonnaċt.

Aċt, a Luġaiḋ, fáġ dura Teaċ Teaṁra amaċ
Ná gaḃaim-se ċuġam ar m'arm caṫ' agus céad
Go mbaine mise an ceann díot amaċ."

"Gaḃaim do ċoimriġe, a Ṡoill ṁóir,
Is laġ agus is míṫreorraċ atá mise le ḋul dá ḟéaċaint leat,
Fuair mise naoi ngoin ón nGáḃaḋ
Ó Mac Mórna le mór-ḋáil.[22]

"Mo rġian, mo rġian," ar reirean,
Ní ċiuḃra mise arís ċoiḋċe ar mo ḃiaḋ

Agus dá mbínn gan mo ḃiaḋ anoċt
Ḃéaḋ mo ṡgían agam.[23]

"Gaċ a ḃfuair mé de ġoin arraiṁ
I nÉirinn ċoir agus tiar
Ir mearra liom dorn Ċonáin ar an ngiall."[24]

"Cráḋ do ċléiḃ go ḃfáġa, a Ċaoilte.
Ir beag baoġal a ḃí orm mo láṁ ḃog a ġortú leat,
Séard a ḃuail mise ort ra ngiall
Liaġán cruinn de ċruaḋ-ċloċ ġlair."

"Cráḋ do ċléiḃ go ḃfáġa tú," arsa Goll, "níor ċóir ḋuit liaġán a ḃualaḋ ra ngiall ar ḟear a ḃéaḋ beo."

"Cráḋ do ċléiḃ go ḃfáġa tú," arsa Conán.
"A Ġoill ṁóir an tro-ċroiḋe réiḋ.
Níl aon ḟear a mearfainn olc a ḃeit aige ḋom[25]
Náir ṁaiṫ liom an bár a ċur irteaċ na ḃéal."
Annriúd a ċuaiḋ Goll ar ċeann 'airm amaċ
Agus baḋ é riúd féin an tréin-ḟear
D'ḟuagair ré [cóṁrac] fearṫa mear
Ar leaṫ Moġa na mílí.

Ní ḃfuair ré fear le "ċuġad an púca" a ráḋ leis go dtáinic ré ar air go Cruaċán Ċonnaċt.

Pádraig Ó Moġráin, Maol Raiṫniġe, a rsríoḃ síor é reo ó ḃéal-aiṫris Pádraig Mhic Aoḋáin, Dun na hAḃna, a cailleaḋ ruim ḃ'aḋanta ó ḟoin, beannaċt Dé le n'anam.

Gluais agus Tagra (cuireaḋ feille).

1. .i. Rectum; "do ċóin" a ḃí ag an reanċairde 7 ag Sean-Tomás Ḃreaṫnaċ fheisrin.
2. : Cur, goilleaḋ.
3. .i. San léim áiro a ċaiṫeaṁ ag dul trearna na S. dó, nó ḃéaḋ ré i mbaoġal báis ón rsín.
4. I ngeall ar an rsín; ronn .i. gairgideaċ.
5. Níor ṫug aondoine áiro air.
6. "A Luġaiḋ," ba cóir a ḃeit ann.
7. Ġuṫ : milleán, caraiḋ.
8. Féaċ "Fian-Laoiṫe," leaṫ. 66, línte 7, 8, "Laoiḋ an Duirn." Seo mar léiġtear ann:
   "'S gur ab é do ṁarḃ faoi reaċ
   Maicniaḋ agus Moġ Nuaḋad."
9. Ir fiú é reo a ċur i gcomórtas le ceaṫraṁa XI. de Laoiḋ an Duirn
   'D'íocadar rin daṁra a Ġoill
   Ir mé do ṁarḃ Art mac Cuinn
   Ir muirḃfear liom fór a ṁac
   Liom dá dteagṁaḋ i gcoṁrac.'
10. Laoiḋ an Duirn XII.
   'A duḃrair ag teaċt tar tuinn
   Go dtuitfeaḋ leat Art mac Cuinn
   Ir náireaċ mar do ġeallair
   'S gur fear marḃ do ḋíċeannair.'
11. "Leiṫead" no "Leaṫad" adubairt an rséalaiḋe, b'ḟéidir "le a ḟad?"
12. Níl aon tagairt don méid reo adubairt Conán i "Laoiḋ an Duirn."
13. Tigeann an dá ḃéarra reo maiṫ go leor le ceaṫraṁna a 13 agus a 14 agus a 15 den "Laoiḋ" maidir le ciall, agus tá cuid ṁaiṫ de na focla ionntu ċoṁ maiṫ.
14. Inr an Laoiḋ rí láṁ Luġaiḋ a ċuaiḋ go caol i dtalaṁ.
15. "An ċró ċnáṁ" adubairt an rséalaiḋe.
16. An ċrom ġáiḃṫeaċ .i. an rsian ċrom.
17. "Seaċt ḃfir, reaċt ḃfiċid, reaċt gcéad
   Ioir oṫar agus éag," "Laoiḋ" ceaṫ XXIII.
18. Ceaṫraṁa XXVI. i bfocla eile.
19. "Mo leiṫ ḃneiṫe," beiṫ ar ḟear den mbeirt a ḃéarraḋ bneiṫ. (?)
20. Tá ré reo an-tuaillíġṫe. Seo mar tá ré ra "Laoiḋ"

   "Ceann ar Muiṁneaċ ní ḃiaḋ inn
   Ó ṫráiġ Aoine go Duiblinn.
   Ná ar rin go Sionainn riar.
   Ná tar air go ḃóinn aniar
   Sul do maoiḋfiḋe ar leaṫ Cuinn
   Dorn Muiṁniġ i gceann Iollainn."
21. "Sul a maoiḋtí le Conn" adubairt ar rséalaiḋe.
22. Níl an ċeaṫraṁa reo nó aon rud coraṁail léi ra Laoiḋ. "Naoi ngoin i ngáḃaḋ" adubairt an rséalaiḋe.
23. Luġaiḋ adubairt an méid reo freisin, ir dóiġ. Ní raiḃ aon rsian aige leis agus ḃí aiṫṁéala air naċ raiḃ.
24. An é reo an fáṫ go fírinneaċ ar tugaḋ "Laoiḋ an Duirn" ar an dán. Níl an ċeaṫraṁa reo i leagan an Laoidiġ.
25. Innriġeann Conán dúinn cé mar ir cóir cogaḋ a ḋéanaṁ.

Tóirse Mé mo Ṡeólta

I.

Tóirse me mo ṡeólta go Dúiṫċe Ṡeoiġeaċ ar maidin,
Ar cuairt ċuig mo ṁíle rtóirín ir go deo deo ní ċarfad:
Go dteagsa blát buide ar an eorna ir go dtorruiġe an Fóġṁar a' real-un-finne (al. a' dul i mbuinneaḋ).
Naċ láġaċ dear an rud an óige ir i ndiaiḋ mo rtóirín atá mise.

II.

An buaċaillín ba gile ṁíne ná'n ríoda ir ná'n rneaċta
A' dtiubhfá cuairtín bídeaċ imr an oiḋċe ag taoḃ mo leabṫa,
Go rsríoḃfainn féin duit líne ó ṫuitfeaḋ oiḋċe go n-éireóċ' maidin,
Dá n-ardduiġṫeá ruar an bíobla ir a ráḋ naċ n-éileoċṫá go deo mo ṁalrait.

III.

Muise, d'ardóċainn-se duit an bíobla aċ ní ḋéanfainn féin do ṁalrait,
Aċ go bfuil a ngaolta ar gaċ taoḃ dínn ir iad ag iarraiḋ ċur eadrainn.
A ná bac lé na gaolta (deir sí) in aon taoḃ dá bfuil riad
Aċ má sí do ṁaiṫrín tá do ḋiaiḋ orm fuil a cléiḃ' aici ar leac a' teallaiġ.

IV.

Ní d'ḟiġeadóir ná ḋo ṫáilliúr a ṫug mé sráḋ airiaṁ ná taiṫneaṁ
Aċ ḋo ḃuaċaillín na sruaige báine a raiḃ finne (faoide) an ġáir' ann agus a' larta;
Aċ anois ó tá mé ḋul tar sáile agus ar a' trráid reo naċ bfuil do ṡaṁail,
Sé do ṁéin ḋear agus do ċá·liġeaċt a d'ḟágaḋ' fán orm i bfad ó baile.

V.

Dá mbeinn-se agus mo ṁuirnín ar ṁóinín gan uirse
An ragart lé n-ar bpóraḋ agus go deó deó níor ṁirde,
Dá ndéanamuir a ċéile a ṗóraḋ agus ar raoġal éirġe go ri-ṁaiṫ linn
Ḃéaḋ ór buide i n-ar bpóca agus luaċ an óil againn i dteaċ an leanna.

VI.

Ċruinniġ muid i dteannta a ċéile ag déanaṁ réiḋteaċ go dtí teaċ a' tragairt
Ḃí an t-airgead pórta go dtí cúig ṗiġinn déag againn agus 'na ḋia' rin b'éigean duinn a ṫeaċt abaile
Aċ ór fortún ḃí i ndán dúinn agus naċ bfuil aon ḟáġail againn a' tiġeaċt ṫairis
Ḃí ronam ag ra cror-ḃóiṫrí agus béiḋ muid pórta a' tiġeaċt abaile.

MÍCEÁL Ó CONLÁIN a ḃailiġ.

SEAN-ĊARA NA FALLAINGE

(Ar lean. ó leaṫ. a 9.)

ṙábailte agus níor ḟaṫaṙ amuiġ deireannaċ in a ṫiaṙó rin í. "Níl ġábaḋ ṫá ṁéiṫ naċ dteaġann duine aṙ," deiṙ ré leiṙ féin.

AN FALLAINGIN MUIṀNEAĊ.

"Eireo! a ḟallainn ir a ḟallainnín Muiṁneaċ,
Eireo! a ḟallainn naċ iomṫa ṙóṙt píoṙ' oṙt,
Tá bán, dearġ, glas ann, geal, uaiṫne 'gur buiṫe ann,
Agur naċ iomṫa rin daṫ ar an bṙallainnín Muiṁneaċ,
Agur ṙcéal cṙáiṫt' oṙt, a ḟallainn, naċ iomṫa rin píoṙ' oṙt!"

MICEÁL Ó CONLÁIN.

MAR D'IMIR MICILÍN AR AN MINIRTÉARA

Lá aṁáin bí Micheál Ó Flaiṫbeartaiġ nó Micilín Ṡeáṅín Ùna ag obair 'na ġarṙóa. Sílim gur ag rocṙú do bí ré an lá céaṫna mar ba hé túr an earṙraiġ go díreaċ é. Ḃí an garṙóa ralaċ go maiṫ ré rin, bí gaċ uile ṡóṙt luiḃ dá ṫonaċt ag ḟár ann. Ḋeaṁan rṙáiṫ, go tráṫaṁail, a bí ceannuiġṫe ag Micilín ḟór agur ní raiḃ aige aċ rean-rṙáiṫ ṁeirġeaċ gan móṙán maiṫeara agur ir geárr gur bṙireaḋ an ḟeac ar mo ṫuine boċt. Ṫoruiġ Micilín ag toċúr a ċinn aċ dúḃairt ré ḟaoi ṫeireaḋ go ngabḟaḋ ré ag iarṙraiḋ rṙáiṫ ar an Minirtéara a bí 'na ċoṁnuiṫe ra mbaile céaṫna agur té (cé) naċ ndeaċaiḋ Micilín ag iarṙraiḋ tada arraṁ ċeana ar an Minirtéara ar iaraċt d'airiġ ré cáil ṁaiṫ air ó na ċoṁarranna. D'imṫiġ leir ċóṁ fada lé teaċ an Minirtéara agur ḃuail ar an doṙar. Ir geárr gur ṫáinig an cailín aimṙire amaċ agur d'ḟiafṙuiġ de Micilín céaṙd a bí uaiḋ.

"Abair leir an Minirtéara," deir Micilín, "go dtearcuiġeann ré féin uaim agur teaċt amaċ."

Ċuaiḋ rí irteaċ agur d'innir dá máiġirtir go raiḃ fear taoḃ amuiġ ar ṁaiṫ leir labairt leir.

"Táim tuirreaċ," deir an Minirtéara, "abair leir teaċt irteaċ án duine chroiḋe, pérḃí cé atá ann."

Ċuaiḋ an cailín amaċ agur dúḃairt lé Micilín teaċt irteaċ.

Ṫáinig agur ḟear ór cóṁair an Minirtéara amaċ.

"Cogar mé reo leat," deir an Minirtéara, "an ag iarṙraiḋ tṙoda a ṫáinig do leiṫeid de rcóltóirín.

"Ná bí ag magaḋ," deir Micilín, "ḋá mbeaḋ bṙaoinín ólta agam b'ḟéidir go ndéanfainn rin féin."

"Cé leir," deir an Minirtéara?

"Ó gaḃaim parḋún agad. Ní leatra é," deir Micilín, "aċ ir tú féin a ḃain an méid rin aram."

"Ṫáinig mé ag iarṙraiḋ rṙáiṫ ar iaraċt mar ḃṙir mé an rean-rṙáiṫ a bí agam féin ar ḃáll."

"Sean ná óg," deir an Minirtéara, "ní ḃṙirfeá í da mbeaḋ ré ar do ċumar í do ċur i n-úraid mar ba ċeart.

"Ó," deir Micilín, "Tá tú ag dul ró-ḟada lé do ċuid fonóide; dar ndóiġ ní raiḃ aon ḟear rṙáide ra bṙaṙáirte ab ḟearr ná m'aṫair agur bí mo ḟeanaṫair ar ḟeaḃar.

"Aċ mo ċuiṁne agur mo ṫearmad ar ċuala tú tráċt arraṁ ar ḟear a ṫáinig anuar ó Ḃaile Áṫa Cliaṫ ruim bliaḋanta ó ḟoin lé mánaḋ do ṁuinntir na mbailte lé cuireadóireaċt a ṫéanaṁ má b'ḟior dó féin aċ ċuala mé Seán Máire Ṫomáir, go ndéana Dia tṙócaire air, ag ráḋ go raiḃ léaraċa ar a láṁa a bí ċoṁ mór le mo ṫoṙn. Dar ndóiġ, níor ṁaiṫ leat go ndéanfaiḋe an clear céaṫna leat féin."

Ní raiḃ an Minirtéara ráṙta gan tuilleaṁ magaiḋ mar ḟíl ré a ṫéanaṁ faoi Micilín agur dúḃairt. "So deiṁin a Micilín, mara raiḃ riad aċ ċóṁ mór lé do ṫoṙn níor ḃfiú biorán iad mar ir beag iad go ċuid doṙnaí."

Ṫáinig roinnt feirġe ar Micilín agur dúḃairt:

"Ar ċualaiḋ tú arraṁ gur ċuir mire coṫlaḋ reaċtṁaine ar ḟear ċeana lé buille aċ bí mé óg an t-am rin."

"Níl ḟior agam a bṙuil tú i ndon é rin a ṫéanaṁ anoir" arṙa an Minirtéara "aċ níl loċt ar é ḟéaċaint agur már ruo é go n-eirréoċaiḋ leat coṫlaḋ reaċtṁaine a ċur orṁra lé doṙn ġeoḃṙa tú an rṙáiṫ go téo agur mo ḃeannaċt."

"Tá mé ráṙta" deir Micilín "Níor loic mé ó aon ḟear arraṁ fór agur níl faitċíor agam ṙóṁatra."

Leir rin ṫarṙaing an Minirtéara buille ar Micilín agur do ḃuail ré ṫáll faoi'n doṙar dúnta é. Aċ nuair a ṫáinig Micilín ċuige féin ṫug ré buille don Minirtéara a d'ḟág 'na ċnap ar an urlár é.

Níor ḟan Micilín lé ḟéaċaint ar ċuir ré coṫlaḋ reaċtṁaine ar mo ṫuine boċt aċ do ċroċ leir an rṙáiṫ agur ṡocruiġ an garṙóa léiṫe. Bí ṫlúṫ-ċáirdear mór idir Micilín agur an Minirtéara 'na ṫiaṙó rin. Naċ airteaċ mar ċuir riad aiṫne ar a ċéile?

MÁIRTÍN Ó DIRÉAM (ar Árainn.)

SEÁNÍN NÓ EAĊTRA MIC MI-RIALTA (An Seaḃac do Sgriob) 1/3

MÁG EALTA ĊADAIR. (Caitlín Nic Ġaḃann) 9d.

MIAN A CROIDE. (Pádraig Óg Ó Conaire) 2/6

AN TOḂAR NAOMTA: DRÁMA DO PÁISTÍ. (Ċearlot Ní Ḋúnlaing) ... ... 9d.

TUAIM INDEIR. (Micheál Ó Murċú) 1/-

RIGEAĊT DÉ. (Micheál Ó Murċú) 1/-

MÁIRE NÍ RAGALLAIG,
Díoltóir Leaḃar,
87, SR. UAĊ. NA DRISEÓIGE, ÁT CLIAT

CUMANN URRUAIS CHATHRACH,
BHAILE ATHA CLIATH.

4 SRÁID UAĊTARAĊ UÍ ĊONAILL,
I MBAILE ÁTA CLIAT.

Coṁ daingean le Cairdeal na Rioġ,
Coṁ ġaeḋealaċ le Teaṁair na dTriaṫ
Coṁ teann le aon ṙléiḃ inr an gcríċ
Cumann Urruṙair Ċaṫraċ Áṫ' Cliaṫ
Connigmuir i nÉirinn an t-airgeaḋ,
Ḃíoḋ ag Seán buiṫe mar a ḃéar,
Agur beiḋ an t-áḋ oṙainn ḟearṙa,
Aċ ciall a beiḋ againn araon.
Ná Dean Faillighe sa gCuis.

UILLIAM P. O h-UIGINN,

SRÁID LIAM, GAILLIM, 7 BAILE ÁTA NA RÍOG.

DÍOLTÓIR UġDARÁSAĊ GLUAISTEÁN MIC GIOLLA ARNÁTA.

DEASUIġTEAR GAĊ SORT GLUAISTEÁN, NA MIREANNA A ḂAINEAS LE AIDLÉIS AGUS EILE.

TRUCAIL AR LEIṪ I GCOṀAIR GLUAISTEÁN A DRISTEAR Ó ḂAILE 7RL.

Ċló-ḃuailteas ar ṡon na ḃFoillriġteóirí ag an "gConnaċt Tribune," Sráid an Margaiḋ, Gaillim.